

LISA 3. Veebiküsitluse kokkuvõte

RAHVATANTSIJATE KÜSITLUS

Autorid:

Jane Matt, mõttekoda Praxis

Valentina Batueva, mõttekoda Praxis

Sisukord

Metoodika ja valim	2
Vastajate üldprofiil	2
Juhendajate profiil.....	3
Rahulolu juhendajate täiendkoolitusega	4
Osalus tantsupidudel.....	6
Rahulolu juhendaja tööga	7
Rahulolu üldtantsupeo kunstilise ja korraldusliku küljega	8
Üldtantsupeo repertuaar	9
Ülevaatused.....	12
Kategoriseerimine	13
Ülevaatusete järgselt antav tagasiside.....	14
Ootused tantsupeole.....	17
Üldtantsupeo olemus	17
Noorte tantsupidu <i>versus</i> üldtantsupidu	20
Üldtantsupeo tunnused.....	21
Erinevate lavastuslike lahenduste kasutamine	24
Ühistegevused	25
Rahvatantsuliikumise arendamine ja rahvatantsuga tegelemise väärtus.....	26
LISAD.....	30

Metoodika ja valim

Veebipõhine küsitlus viidi **rahvatantsijate** ja **juhendajate** seas läbi **14.04.-01.05.2016** (reaalselt sulgeti küsitlus 3.05 hommikul). Küsitluse tellis Eesti Rahvamuusika ja Rahvatantsu Selts (ERRS), läbi viis mõttekoda Praxis. Küsitluse küsimustik koostati koostöös ERRS-iga ning teiste seotud asjatundjatega (nt Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA-st).

Küsitluses osalesid nii need inimesed, kes tänasel päeval eesti rahvatantsuga tegelevad, kui ka need, kes sellega täna enam aktiivselt ei tegele, aga on seda varem oma elus teinud. Küsimustikku levitati esmalt laulu- ja tantsupeoregistri kaudu. Kuivõrd antud register koondab vaid juhendajate kontakte, siis esitati küsitluse kaaskirjas palve edastada küsimustik tantsijatele. Lisaks levitati küsimustikku ERRS-i ja mõttekoja Praxis sotsiaalmeedia kanalites ning kodulehtede kaudu.

Valimi moodustamisel kombineeriti seega **mugavusvalimi** (s.t küsitluse kaasati sellised uuritavad, keda oli võimalik uuringusse saada – antud juhul saadeti küsimustik neile rühmajuhtidele, kelle kontaktaadress oli laulu- ja tantsupeoregistris) ja **lumepallivalimi võttu** (leidsime sobivad inimesed, kes viisid järgmiste uuritavate juurde- antud juhul edastasid rühmajuhid küsimustiku tantsijatele ja ka tantsijad edastasid küsimustiku teistele rahvatantsuga tegelevatele inimestele). Oluline on seega rõhutada, et antud valimivõtu metoodika **seab teatavad piirangud üldistatavate järelduste tegemisel**. Teisalt, Statistikaameti andmetele tuginedes võime hinnata küsitluse valimi suurust (s.o 1798) üldkogumi suhtes (2015.aasta seisuga 22 052 inimest) korralikuks.

Vastajate üldprofiil

Küsitlusele vastas kokku **1798** inimest, lõpuni neist täitis küsitluse **1486** inimest.

Vastanute seas oli **rohkem naisi** (66%) – mida vanem vanusegrupp, seda suurem on selles naiste osakaal. Keskmine vastajate vanus oli veidi üle **40 aasta**. Vanusegruppidest oli kõige suurem 40-49-aastaste oma. Kõige rohkem vastanutest oli rahvatantsuga tegelenud **4-10 aastat** (ca 31%) (vt. joonis 1).

Enamus vastanutest (90%) ütles, et nad tegelevad rahvatantsuga **aktiivselt ka tänasel päeval**, neist omakorda **19%** vastas, et nad tegutsevad **juhendajana** ning **81% tantsijana**. Umbes **neljandik** (21%) tänasel päeval aktiivselt rahvatantsuga tegelejatest väitis, et on **tegev mitmes tantsurühmas**.

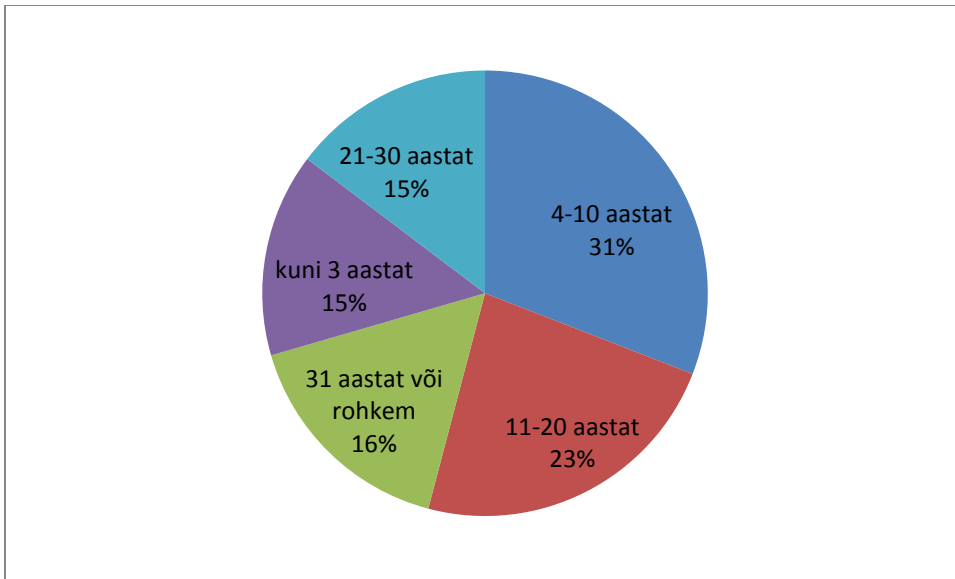
Inimesi, kes tänasel päeval enam aktiivselt rahvatantsuga ei tegele aga on seda kunagi teinud oli küsitletute hulgas 10% - neist suurem osa (86%) tegutses tantsijana, väiksem (14%) juhendajana.

Kui võrrelda küsitlustulemusi gruppide kaupa, siis võime näha, et vastanutest on tantsijad pigem vanemapoolsed naised, juhendajad aga nooremapoolsed mehed. Lisaks näeme, et küsitluses osalenud naised on pikemalt rahvatantsuga tegelenud.

Küsitlus oli üle-eestiline ning **kõik maakonnad** olid küsitluses esindatud. **Kõige rohkem** oli vastajaid **Tallinnast** (ca 23%), **Harjumaalt** (v.a Tallinn) (ca 14%) ja **Tartust** (ca 13%).

Küsitluse õnnestus kaasata vähesel määral ka **välis-eesti** tantsugruppe – **vastanutest 2%** (s.o kokku 32 inimest). Kõige rohkem oli vastanuid Saksamaalt (9 inimest) ja Rootsist (7). Esindatud olid veel Norra (5), Soome (3), Luksemburg (5), Belgia (1), Iirimaa (1) ja Inglismaa (1).

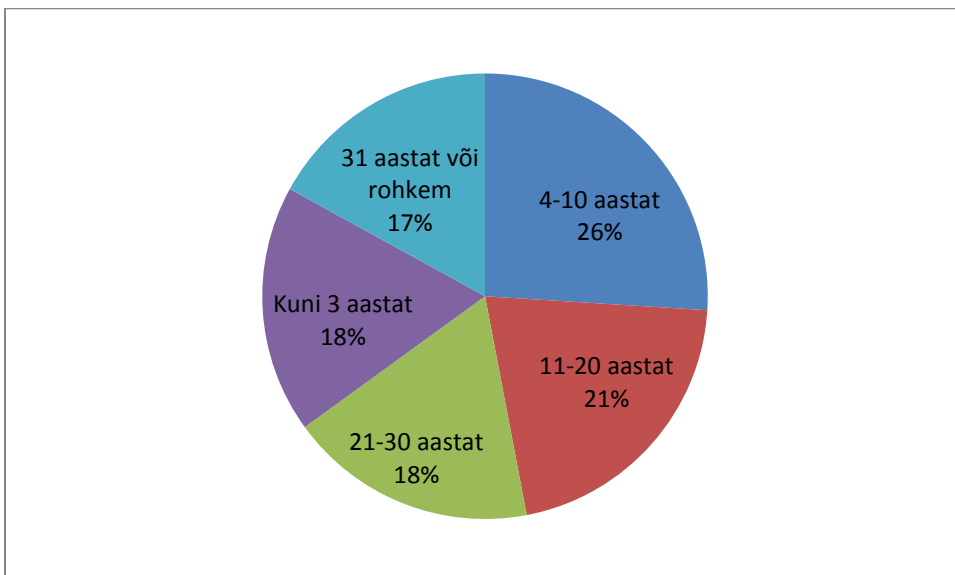
Joonis 1. Vastanute jaotus vastavalt sellele, kui kaua ollakse rahvatantsuga tegelejad (n=1798)

Juhendajate profiil

Vastanute seas, kes ka tänasel päeval rahvatantsuga tegelevad oli **juhendajaid** (19%). Juhendajad jagunesid oma juhendajana töötatud aja mõttes üsnagi võrdsetesse gruppidesse: veidi suurem osa juhendajatest (26%) on **juhendajana tegutsenud 4-10 aastat** (vt. joonis 2). Veidi alla poolte juhendajatest on tegutsenud juhendajana kuni 10 aastat (44%), veidi enam kui pooled aga rohkem kui 10 aastat (56%).

Joonis 2. Vastanute jaotus vastavalt juhendajana tegutsenud ajale (n=302)

Tänasel päeval aktiivsetest juhendajatest veidi vähem kui pooltel on tantsualane eriharidus (47%), seega **veidi rohkem oli juhendajaid, kel tantsualast eriharidust ei ole** (53%).

Suurem osa neist, kes eriharidusega, on oma hariduse omandanud Rahvakultuuri Keskuse Rahvatantsujuhtide koolis (57%). Sellele järgneb tähtsusetl Tallinna Ülikool (35%). Vähem oli neid juhendajaid, kes olid oma tantsualase erihariduse omandanud Viljandi kultuuriakadeemias (26%) või kuskil mujal.

Võrdlemisi suur osa juhendajatest (73%) vastas, et nad kuuluvad samaaegselt tantsurühma juhtorganitesse (s.t on MTÜ juhatuse liige, seltsingu rühmavanem vms). Võrdlusena näiteks, tantsijatest valdav osa (80%) tantsurühma juhtorganitesse ei kuulu.

Enamusel juhendajatest (69%) oli mõne tantsupeo (üld-, noorte, maakondliku vm) korraldamise kogemus. Korraldus või kunstilise toimkonna liikmena oli juhendajatel kõige rohkem kogemusi maakondlike tantsupidude korraldamisel. Rühma juhendajana aga seoses ültantsupeo, naiste/meeste ja noorte tantsupeoga. Kõige vähem oli juhendajatel kogemust üliõpilaste tantsupeoga Gaudeamus. (vt. tabel 1)

Tabel 1. Vastuste osakaal küsimusele, milline on teie isiklik kogemus seoses tantsupidude korraldamisega

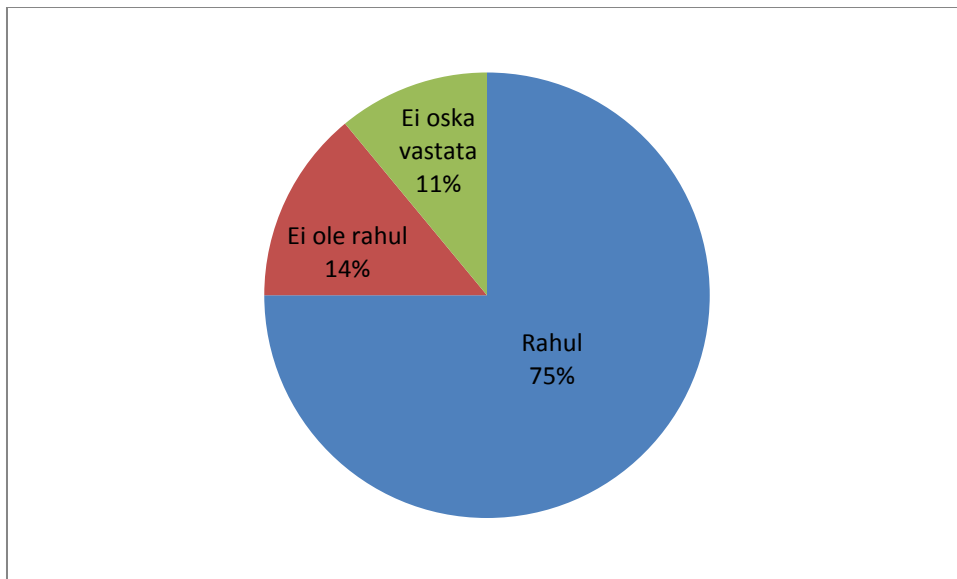
	Üldtantsu- pidu	Noorte tantsu- pidu	Maakondlik tantsupidu	Naiste või meeste tantsupidu	Soome- Eesti tantsupidu	Üliõpilaste tantsupidu
Olen osalenud korraldustoimkonna liikmena	3%	4%	18%	2%	3%	0%
Olen osalenud kunstilise toimkonna liikmena	18%	16%	30%	16%	9%	3%
Olen osalenud rühma juhendajana	62%	51%	38%	59%	42%	7%
Olen osalenud korraldajana muus rollis	5%	6%	7%	2%	1%	1%
Ei ole sellel peol korraldajana osalenud	11%	22%	8%	21%	45%	89%

Rahulolu juhendajate täiendkoolitusega

Valdav osa juhendajatest (75%) märkis, et nad on juhendajate **täiendkoolituse võimalustega** rahul ning vaid 14% märkis, et nad ei ole sellega rahul (vt. joonis 3).

Oluline statistiline erinevus ilmnis siin vanusegrupi ja rahulolu vahel. Nimelt on **nooremad vastanud vähem rahul juhendajate täiendkoolituse võimalustega**. Lisaks saab välja tuua, et üsna suur osa (20%) nooremast vanusegrupist (s.t kuni 29-aastastest) märkis siin vastuseks „ei oska vastata“, mis võib viidata info ja kogemuse puudumisele täiendkoolituse võimalustest selles vanusegrupis (vt ka tabel 2).

Joonis 3. Juhendajate rahulolu täiendkoolituse võimalustega

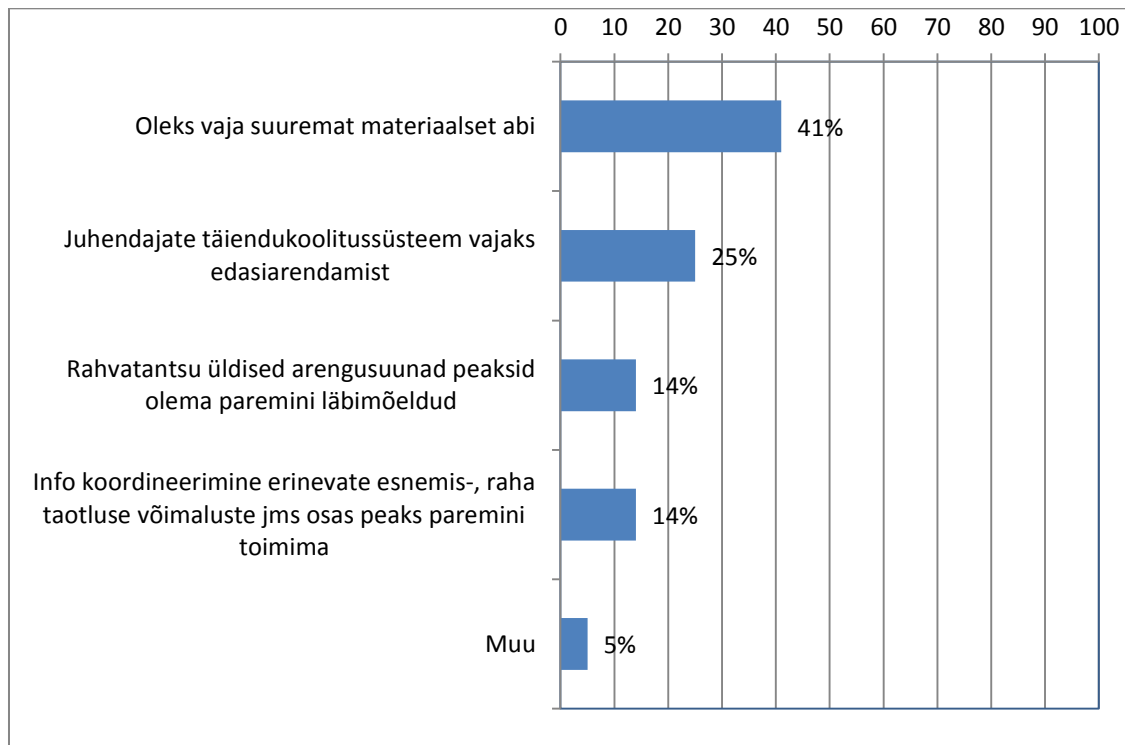
Tabel 2. Rahulolu juhendajate täiendkoolituse võimalustega vanusegruppide lõikes (n=269)

Vanusegrupp	Rahul	Mitterahul	Ei tea
kuni 29- aastased	63%	17%	20%
30-49-aastased	72%	16%	12%
50 ja vanemad	84%	10%	6%

Täiendkoolituse võimaluste suhtes on kriitilisemalt meelestatud ka need juhendajad, kes on **väiksema juhendamise staažiga**, suurema juhendamise staažiga juhendajad on täiendkoolituse võimaluste suhtes vähem kriitilised. Ka siin avaldab mõju see, et üsna suur osa väikseima (s.o kuni 3aastase staažiga) vastanutest on vastanud täiendkoolitust puudutavale küsimusele „ei tea“ (28%). On tõenäoline, et nad on juhendajana alles nii lühikest aega tegelenud, et nad pole jõudnud veel täiendkoolitust puudutavate võimalustega end kurssi viia või ei taha veel seisukohta kujundada. Samas paistab silma, et ka nii kuni 3-aastase staaži kui ka 4-10-aastase staažiga juhendajate rahulolematuse on ühtviisi kõrgeim (mitterahul olevaid on mõlemas grupis 19%).

Olulisim tugi, mida juhendajad vajavad/ootavad on seotud **materiaalse abiga** – nii väitis juhendajatest suurim osa (41%). Veidi väiksem osa juhendajatest (25%) tõi olulisimana esile, et juhendajate täiendkoolitussüsteem vajaks edasiarendamist. Ligikaudu võrdne hulk oli neid, kelle arvates peaks rahvatantsu üldised arengusuunad olema paremini läbimõeldud (14%) või, et info koordineerimine erinevate esinemis-, toetusvõimaluste jms osas peaks paremini toimima (14%) (vt. joonis 4). Kommentaarides toodi täiendavalt esile juhendajate tasustamise ja algajate juhendajate koolituse küsimus.

Joonis 4. Vastuste jaotus küsimusele, millist tuge oleks teile juhendajana vaja, et oma tööd paremini teha (n=299).

Osalus tantsupidudel

Valdav osa küsitluse haaratud tantsijatest ja juhendajatest on **vähemalt 1 kord üldtantsupidudel osalenud** – vaid umbes 17% nii juhendajatest kui ka tantsijatest väitis, et nende tantsurühm polnud mitte ühelgi üldtantsupeol varem osalenud (vt. tabel 3). **Levinuimad mitteosalemise põhjused** olid, et rühma tegutsemis- või inimese rahvatantsuga tegelemisaja jooksul pole veel ühtegi üldtantsupidu toimunud, samuti aga ka, et pole ülevaatuselt edasi pääsetud.

Piirkondliku tunnuse lõikes ei ole üldpidudel tantsijana osalemise osas vastanute seas väga suuri erinevusi. Veidi rohkem on neid, kes pole ühtegi korda üldpeol osalenud Kirde- ja Lääne-Eestist, kõige vähem Põhja-Eestist ja Tallinast.

Valdav osa vastanutest, kes on osalenud üldtantsupeol, oli seejuures **osalenud ka viimasel üldtantsupeol „Puudutus“** (vastavalt ca 80% üldpeol osalenud tantsijatest ja 84% juhendajatest). Kõige suurem osa vastanutest tantsis oma viimasel tantsupeol kas täiskasvanute segarühmas (50%) või naisrühmas (32%). Eriharidusega juhendajatest 93% on osalenud üldtantsupeol ja vaid 7% ei ole osalenud, erihariduseta juhendajate puhul on vastav osakaal aga juba 26%. Juhendaja hariduse ja üldpeol osalemise vahel ilmnes ka nõrk statistiline seos.

Tabel 3. Vastanute hinnang küsimusele, mitmel üldtantsupeol te olete kokku oma elus osalenud (n=1295).

	Tantsijad (%) (n= 1295)	Juhendajad (%) (n=296)
Olen osalenud 1 kord	25%	17%
Olen osalenud 2-4 korda	39%	33%
Olen osalenud 5 korda või rohkem	20%	33%
Ma ei ole ühtegi korda üldtantsupeol osalenud	17%	17%

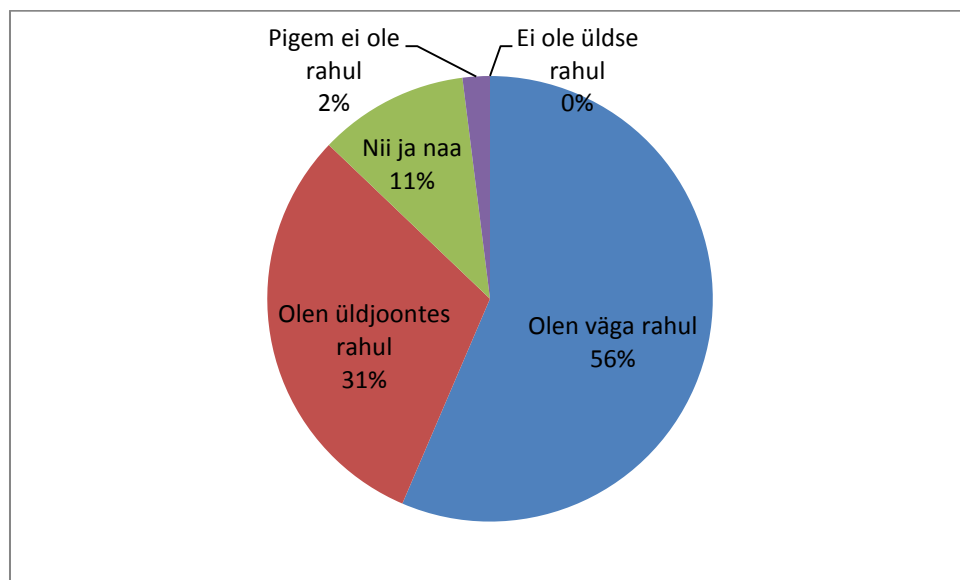
Nende vastanute jaoks, kes pole kordagi üldpeol osalenud, on olulisim maakondlik tantsupidu, kus on osalenud ülekaalukalt suurem osa vastanutest (s.o u 51% tantsijatest ja 66% juhendajatest) võrreldes teiste tantsupidudega, nagu noorte tantsupidu, naiste/meeste tantsupidu, Eesti-Soome tantsupidu ja üliõpilaste tantsupidu. Olulisuselt järgmisel kohal on **naiste ja meeste tantsupidu**, kus on osalenud 44% juhendajatest ja 23% tantsijatest.

Gruppidevaheline võrdlus näitab, et osaluse poolest on just **Põhja-Eestist pärit vastanute jaoks maakondlike pidude osatähtsus teiste piirkondandega võrreldes madalam**. Piirkondlikul kuuluvusel ei paista samas olevat olulist seost sellega, kas või kui palju on osaletud üldtantsupeol.

Rahulolu juhendaja tööga

Küsitlusest selgub, et **valdav osa tantsijatest** on oma juhendaja tööga rahul – väga ja pigem rahul olevate osakaal **kokku on 87%** ning rahulolematute osakaal on väga väike – 2% (vt. joonis 5).

Joonis 5. Vastanute hinnang küsimusele, kuidas olete rahul oma rühma juhendaja tööga (n=1297).

Vanusegruppide lõikes rahulolu juhendaja tööga ei muutu- 87-88% on neid, kes on igas vanusegrupis juhendaja tööga pigem rahul. Sama puudutab ka **sootunnust** – 85% meestest ja 88% naistest on juhendaja tööga rahul. Ka see, kas inimene on tantsijana üldpeol kordagi osalenud ei näi mõjutavad suhtumist juhendaja töösse- see on ühtviisi kõrge ka nende tantsijate puhul, kes ei ole kordagi üldpeol osalenud.

Need, kes on vähem juhendaja tööga rahul, koonduvad Kirde-Eestisse - kui mujal on rahulolematuse protsent 1-2% ringis, siis seal on see u 11%. Ka keskmiselt rahulolevaid on seal piirkonnas kõige rohkem.

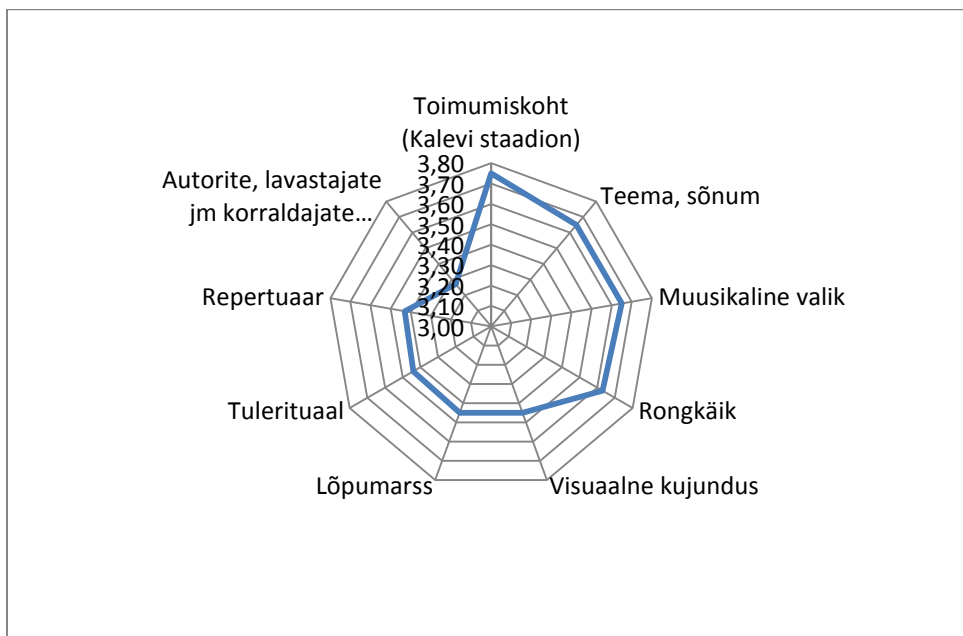
Rahulolu üldtantsupeo kunstilise ja korraldusliku küljega

Küsitlusega uuriti, kuivõrd rahul on inimesed tantsupeo kunstiliste ja korralduslike aspektidega. Vastuste andmisel võeti aluseks seejuures oma tantsupidu, kus inimene viimati oli osalenud.

Kokkuvõttes võib näha, et rahulolu nii üldtantsupeo kunstilise kui ka korraldusliku poolega on üldiselt väga kõrge. Kunstilise korralduse osas meeldis osalejatele kõige rohkem üldpeo toimumiskoht (Kalevi staadion) (keskmine 3,75¹). Väga kõrgelt hinnati veel ka tantsupeo teemat/sõnumit ja peo muusikalist valikut (keskmine 3,65) ning rongkäiku (keskmine 3,63).

Teistest aspektidest veidi vähem meeldis osalejatele tantsupeo lõpus toimuv autorite ja korraldajate tänamine (keskmine 3,27) (vt. joonis 6, tabel 13 lisas).

Joonis 6. Vastanute hinnang viimati osaletud üldtantsupeo kunstilistele aspektidele, keskmise alusel²

Kõikide tantsupeo kunstilist külge puudutavate komponentide osas olid mõnevõrra **positiivsemalt meelestatud naised**.

Ka üldtantsupeo **korralduslike aspektide** osas olid vastanud pigem **positiivselt meelestatud**. **Kõige rohkem rahul oldi tantsijate turvalisusega ja meditsiinilise abiga** (keskmine mõlemal juhul 3,55³). Teistest aspektidest veidi **vähem oldi rahul** tantsijate **transpordiga ja toitlustuse** (keskmised vastavalt 3,22 ja 3,26) (vt. ka joonis 7; tabel 14 lisas). Kokkuvõttes on aga vahed keskmistes niivõrd väikesed,

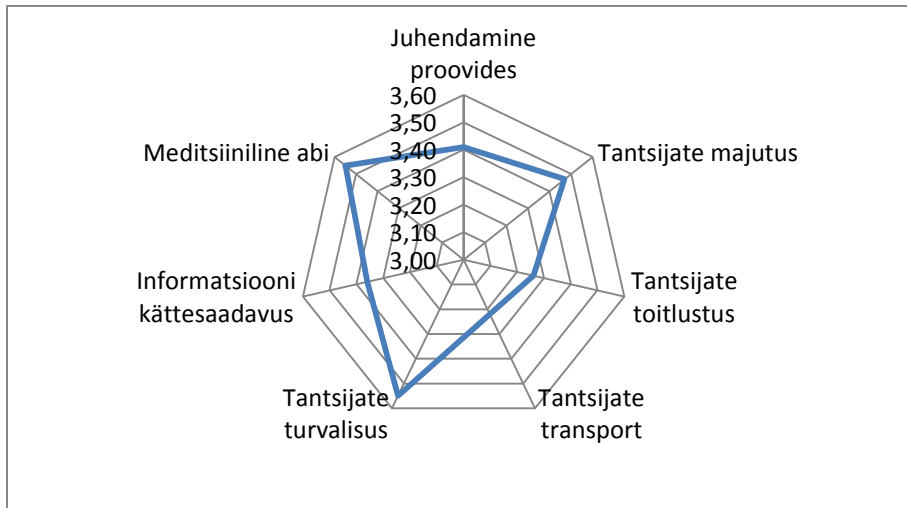
¹ Keskmised on teisendatud 1-4 skaalale, kus kõrgeim väärtus („meeldis väga“) oli 4 ja madalaim („üldse ei meeldinud“) 1. Vastusevariant „ei tea“ on elimineeritud.

² Vastused teisendatud skaalale 1-4

³ Keskmised on teisendatud 1-4 skaalale, kus kõrgeim väärtus („meeldis väga“) oli 4 ja madalaim („üldse ei meeldinud“) 1. Vastusevariant „ei tea“ on elimineeritud.

mistõttu võib järeldada, et kõikide loetletud kunstiliste ja korralduslike aspektide osas oli vastajate rahulolu pigem väga kõrge. Ka korralduslike komponentide osas olid naised meestega võrreldes positiivsemalt meelestatud.

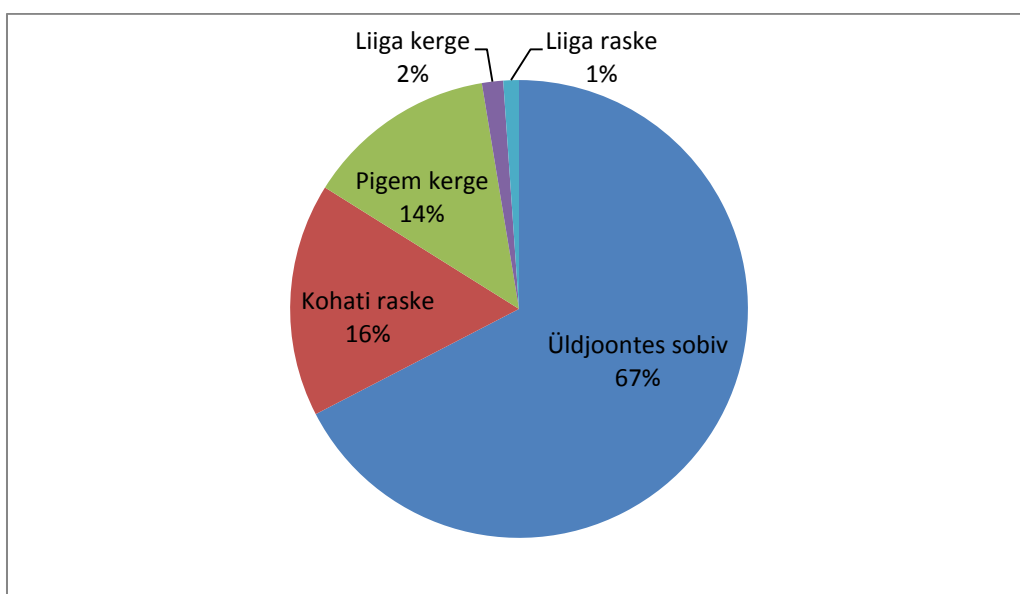
Joonis 7. Vastanute hinnang viimati osaletud üldtantsupeo korralduslikele aspektidele, järjestatud keskmise alusel⁴

Üldtantsupeo repertuaar

Üldtantsupeo repertuaari tajuvad osalejad oma oskustele-võimetele üldjoontes sobivana (nii vastas ca 67% vastanutest, kes märkisid, et nad on vähemalt ühel üldtantsupeol osalenud). Võrdsest väiksem osa oli neid, kelle hinnangul on repertuaar kohati liiga raske (16%) või pigem kerge (14%) ja väga väike osa tantsijatest/juhendajatest arvas, et repertuaar on läbivalt liiga kerge või liiga raske (mõlema osakaal 1-2% (vt. joonis 8).

Joonis 8. Vastanute hinnang küsimusele, mil määral vastab üldtantsupeo repertuaar tantsijate oskustele ja võimetele (n=1290).

⁴ Vastused teisendatud skaalale 1-4

Gruppidevaheline võrdlus näitab ka, et nooremad (kuni 29-aastased) hindavad repertuaari lihtsamaks. Kuni 20-aastaste vanusegrupis oli oluliselt vähem neid, kes hindasid repertuaari raskeks, samuti oli nende seas märkimisväärselt rohkem neid, kes hindasid repertuaari kergeks (vt. ka tabelit 4). Samuti vastasid mehed rohkem, et repertuaar on raske, võrreldes naistega.

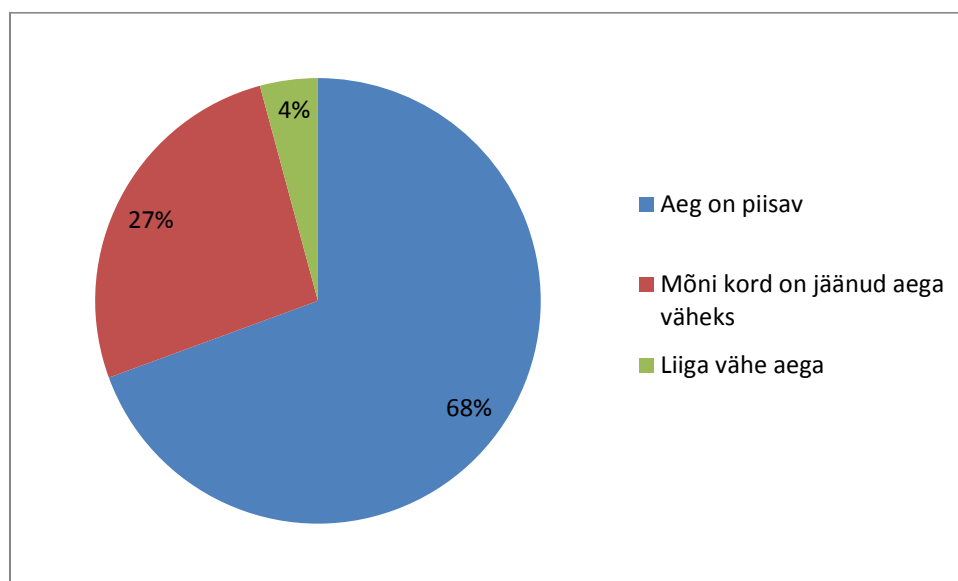
Tabel 4. Vastanute hinnang repertuaari raskustasemele vanusegruppide lõikes (n=1186)

	Raske	Sobiv	Kerge
Kuni 29	9%	59%	32%
30-49	19%	69%	12%
50 ja vanemad	21%	72%	7%

Lisaks paistis silma, et repertuaari hinnati kergemaks pigem suurtes keskustes –Tallinnas ja Tartus. Keskmiselt raskemaks pidasid repertuaari vastanud Kirde- ja Lääne- Eestist. Vastused erinesid gruppide võrdluses ka vastaja rolli lõikes – oluliselt suurem osa juhendajatest (38%) arvas, et viimase üldtantsupeo repertuaar oli pigem raske. Sama moodi arvas vaid 13% tantsijatest. Ka oli tantsijate seas võrreldes juhendajatega oluliselt rohkem neid, kes hindasid viimase tantsupeo repertuaari kergeks (17% tantsijatest vs 5% juhendajatest).

Sarnaselt eelmisele küsimusele oli **valdav osa vastanutest seisukohal, et repertuaari selgeks õppimiseks on üldjuhul piisavalt aega (68%)**. Umbes kolmandik vastanutest (27%) vastas, et mõnikord on repertuaari õppimiseks ka liiga vähe aega jäänud. Kõigest 4% oli aga neid, kelle arvates jääb repertuaari õppimiseks selgelt liiga vähe aega. (vt. ka allolev joonis 9)

Joonis 9. Vastanute hinnang küsimusele, kuivõrd piisav on aeg, et üldtantsupeo repertuaar selgeks õppida (n=1202).

Need, kelle jaoks tantsupeo repertuaar on (kohati) liiga raske, kalduvad arvama ka, et repertuaari õppimiseks jääb (mõnikord) liiga vähe aega. Lisaks olid juhendajad siin taas kriitilisemad – nimelt hindas

aega repertuaari õppimiseks piisavaks 46% juhendajatest ja 74% tantsijatest. Juhendajate seas on seevastu oluliselt rohkem neid, kes arvasid, et mõnikord on aega repertuaari õppimiseks jäänud liiga väheseks (47% juhendajatest vs 23% tantsijatest).

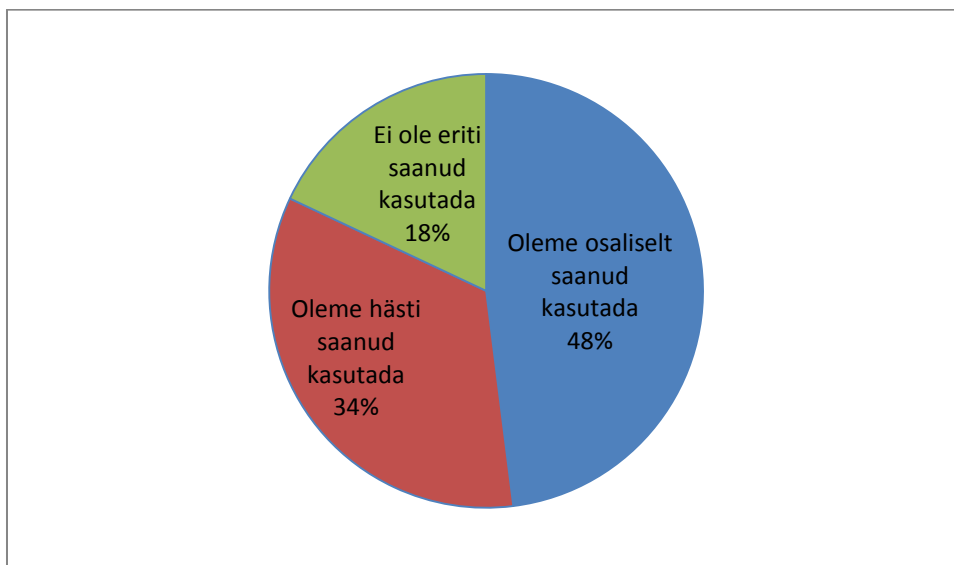
Nagu repertuaari raskusegi puhulgi, vastasid siin **vanemad inimesed mõnevõrra rohkem, et repertuaari õppimiseks jääb neil liiga vähe aega**. Vanusegruppides 30-49 ja 50 ning vanemad on nende osakaal oluliselt väiksem, kes hindavad, et repertuaari õppimiseks jääv aeg on nende jaoks piisav (vt ka tabel 5).

Tabel 5. Vastanute hinnang aja piisavusele, mis on antud repertuaari selgeks õppimiseks vanusegruppide lõikes (n=1186)

	Aeg on olnud piisav	Mõnikord on jäänud aega väheks	Liiga vähe aega
Kuni 29-aastased	80%	20%	0%
30-49	68%	28%	4%
50 ja vanemad	63%	30%	8%

Küsimusele, mil määral olete saanud **tantsupidude repertuaari kasutada üldtantsupidude vahelisel perioodil** arvas ligi kaks kolmandikku vastanutest, et nad on tantsupeo repertuaari saanud hästi kasutada ka pidudevahelisel perioodil. Nende vastajate osakaal, kes arvasid, et tantsupeo repertuaari ei ole hästi kasutada saanud, oli 18% (vt. ka joonis 10).

Joonis 10. Vastanute hinnang küsimusele, mil määral olete saanud tantsupeo repertuaari kasutada üldpidude vahelisel perioodil (n=1290).

Antud küsimuse olid mehed kriitilisemad- nimelt arvasid nad võrreldes naistega rohkem, et tantsupeo repertuaari ei ole saanud pidudevahelisel perioodil hästi kasutada (nii arvas 28% meestest). Naised seevastu vastasid rohkem, et tantsupeo repertuaar on hästi kasutatav (vähemalt osaliselt) ka pidudevahelisel perioodil ning neid, kes arvasid, et repertuaari ei ole kasutada hästi saanud, oli 15%.

Antud küsimuse osas on kriitilisemalt meelestatud Tallinna ja mõnevõrra ka Tartu inimesed (Tallinnast vastanutest arvas koguni 37%, et üldpidude repertuaari tantsupidude vahelisel perioodil kasutada ei saa,

Tartust pärit vastajate osakaal, kes sarnaselt arvasid oli 19%). Ülejäänud piirkodade puhul jäi nende vastajate osa 13% ümber või alla seda (vt. tabel 6).

Tabel 6. Vastanute hinnang tantsupeo repertuaari kasutatavusele piirkonna tunnuse lõikes (n=1267)

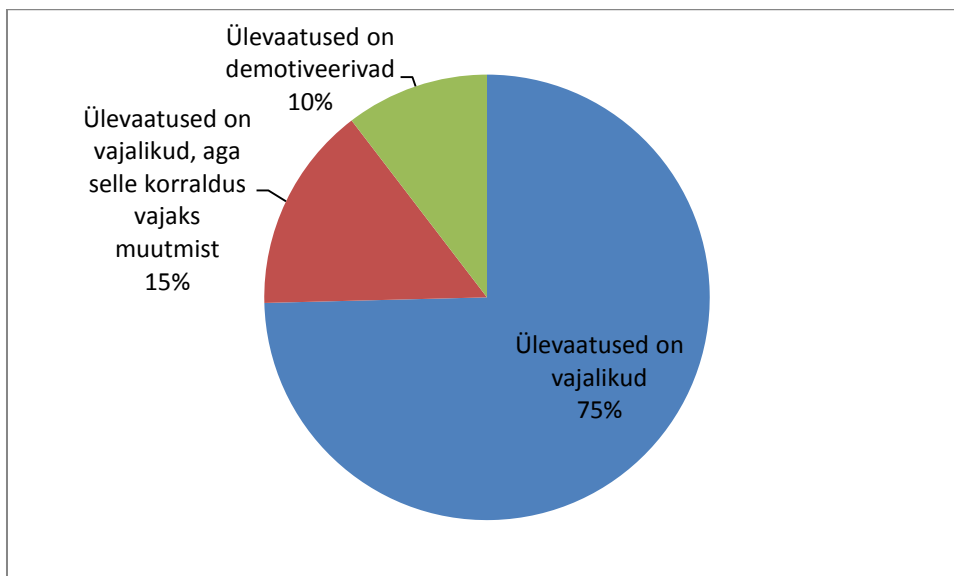
	Oleme saanud hästi kasutada	Oleme saanud osaliselt kasutada	Ei ole eriti saanud kasutada
Tallinn	16%	46%	37%
Tartu	24%	57%	20%
Põhja-Eesti	49%	45%	6%
Lääne-Eesti	37%	51%	12%
Kesk-Eesti	46%	46%	8%
Kirde - Eesti	46%	46%	8%
Lõuna-Eesti	38%	49%	13%

Vanusegruppide lõikes paistavad vanemad inimesed siin leplikumad – vanusegrupis 50 ja vanemad oli võrreldes teiste vanusegruppidega vähem neid (13%), kes väitsid, et nad ei ole repertuaari pidudevahelisel perioodil saanud kasutada.

Ülevaatused

Suurem osa (s.o 75%) küsitluses osalenutest arvas, et **ülevaatused on tantsupeoprotsessi vajalik osa**, et säilitada konkurents ja rahvatantsu ning tantsupeo hea tase. Ligikaudu kolmandik vastanutest oli samas ülevaatusete suhtes kriitiliselt meelestatud – neist nt 15% arvas, et kuigi ülevaatused on vajalikud, tuleks nende korraldust muuta (vt. ka joonis 11).

Joonis 11. Vastanute hinnang küsimusele, kui võrd vajalik on teie arvates see, et üldtantsupeole pääsemiseks tuleb tantsurühmadel läbida ülevaatus (n=1273)

Ülevaatusi pidasid vanemad inimesed võrreldes noorematega demotiveerivamaks (vt. tabel 7). **Piirkonniti** peeti ülevaatusi kõige demotiveerivamaks Kirde-, Lääne- ja Kesk-Eestis (vastanutes osakaal, kes nii arvasid

oli vastavalt 17%, 17% ja 15%) ning kõige suurem osa vastanutest toetas ülevaatusi Tallinnas (84%) ja Tartu linnas (82%). Ülevaatuste osas olid tantsijad võrreldes juhendajatega positiivsemalt meelestatud – tantsijate seas oli rohkem neid, kes arvasid, et ülevaatused on vajalikud (77%). Juhendajatest arvas sama moodi seevastu veidi vähem (64%). Sarnaselt oli juhendajate seas neid rohkem, kes arvasid, et ülevaatused on demotiveerivad (17%) võrreldes tantsijatega (9%).

Tabel 7. Vastanute hinnang küsimusele, kui võrd vajalik on teie arvates see, et üldtantsupeole pääsemiseks tuleb tantsurühmadel läbida ülevaatus, vanusegruppide lõikes (n=1186).

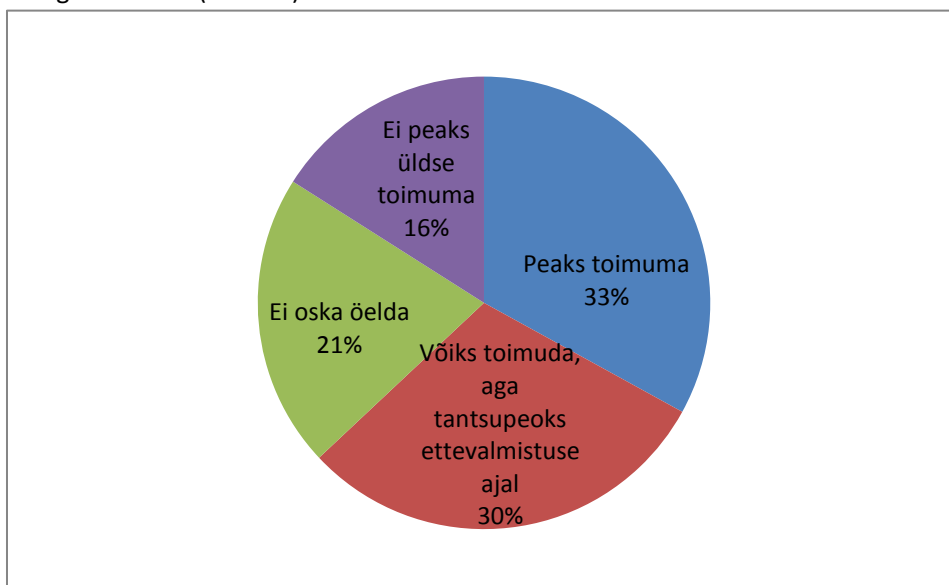
	Ülevaatused on vajalikud	Ülevaatused on vajalikud, aga nende korraldus vajaks muutmist	Ülevaatused on demotiveerivad
Kuni 29	85%	11%	4%
30-49	74%	16%	10%
50 ja vanemad	68%	18%	14%

Vabade vastustena märgiti näiteks, et ülevaatusel toimuv hindamine ei toimu alati ühtsetel alustel ning paljudele on jäänud tunne, et ülevaatuselt saab edasi rühm, kellel on tuntum juhendaja ja paremad tutvused. Samuti toodi esile, et erineva tasemega rühmasid võiks erinevalt hinnata ning neid vastavalt oma oskustele-võimetele kaasata. Paljuski nähti, et ülevaatusete roll võiks seisneda pigem liikumiste ja tasemete ühtlustamises, mitte aga niivõrd vähem võimekate välja selekteerimises.

Kategoriseerimine

Võrreldes ülevaatusetega **väljendati mõnevõrra vähem selget seisukohta rühmade kategoriseerimise vajaduse osas**. Praktiliselt **võrdselt** oli neid, kes väitsid, et **kategoriseerimine on vajalik** ja see peaks toimuma **ülevaatusete käigus** ning neid, kes arvasid, et kategoriseerimine võiks küll toimuda, aga **mitte tantsupeoks ettevalmistuse ajal** (vastavalt 33 ja 31%). Päris suur osa oli siin ka neid, kes küsimusele ei osanud vastata (21%) (vt. Joonis 12).

Joonis 12. Vastanute hinnang küsimusele, kui võrd peaks teie arvates tantsurühmasid ülevaatusete käigus kategoriseerima (n=1273).

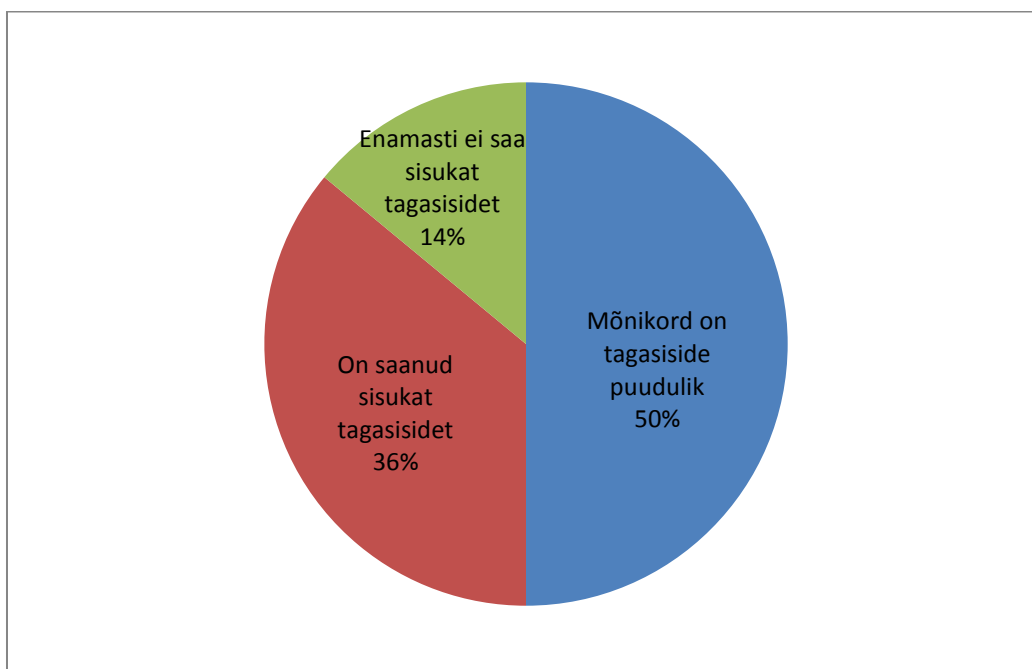
Soo ja rolli (juhendaja/tantsija) tunnuste lõikes arvamuste osas suuri erinevusi ei ole. Vanusegrupe võrreldes paistab silma, et noorimast vanusegrupist on rohkem neid vastanuid, kes arvasid, et kategoriseerimine peaks toimuma tantsupeoks ettevalmistuse ajal (45% võrreldes 30% nii 30-39-aastastest kui ka 50+ aastastest). Vastajagruppe piirkonnatunnuse alusel võrreldes väga suuri erinevusi ei ole.

Vabades vastustes toodi mitmel juhul täiendavalt esile, et tantsupeo repertuaar ei võimalda oma olemuselt hästi tantsurühma rahvatantsuoskust määratleda ning seetõttu ei saaks ka kategooriat anda rahvatantsu oskuse arvestuses. Samuti toodi esile, et viis aastat võib olla liiga pikk aeg kategooria kehtivusajana- selle jooksul jõuab rühma koosseis muutuda ja sellega koos ka rühma üldine tase.

Ülevaatuste järgselt antav tagasiside

Võrdlemisi **suur hulk** oli neid, kes arvasid, et **mõnikord nad on saanud ülevaatusejärgselt sisukat tagasisidet, mõnikord on aga tagasiside jäänud puudulikuks (50%)**. Läbivalt kriitiliselt hindas tagasiside saamist mõnevõrra väiksem osa vastanutest (14%). Kokkuvõttes võib näha, et päris suur osa on ülevaatustejärgselt antava tagasiside osas rohkem või vähem kriitilised (kokku 64%) (vt. joonis 13). Läbivama probleemina tuuakse avatud vastustes esile, et tagasisidet sageli küll antakse, aga üldjuhul on see liiga üldine ning ei anna selget vastust, mis konkreetset on rühma tugevusteks-nõrkusteks.

Joonis 13. Vastanute hinnang küsimusele, kuivõrd te tunnete, et olete saanud pärast ülevaatusi oma ettetantsimise kohta piisavalt tagasisidet (n=1273)

Tagasiside osas olid mõnevõrra kriitilisemad juhendajad, kelle seas oli suurem osa neid, kes arvas, et nad ülevaatuste-järgselt enamasti sisukat tagasisidet ei saa (21%). Sama moodi arvas näiteks 12% tantsijatest. Sarnaselt oli juhendajate seas vähem neid, kelle arvates nad saavad ülevaatuste-järgselt sisukat tagasisidet (29%) võrreldes tantsijatega (38%) (vt. ka tabel 8).

Tabel 8. Vastanute hinnang küsimusele, kuivõrd te tunnete, et olete saanud pärast ülevaatusi oma ettetantsimise kohta piisavalt tagasisidet, rolli löikes (n=1273)

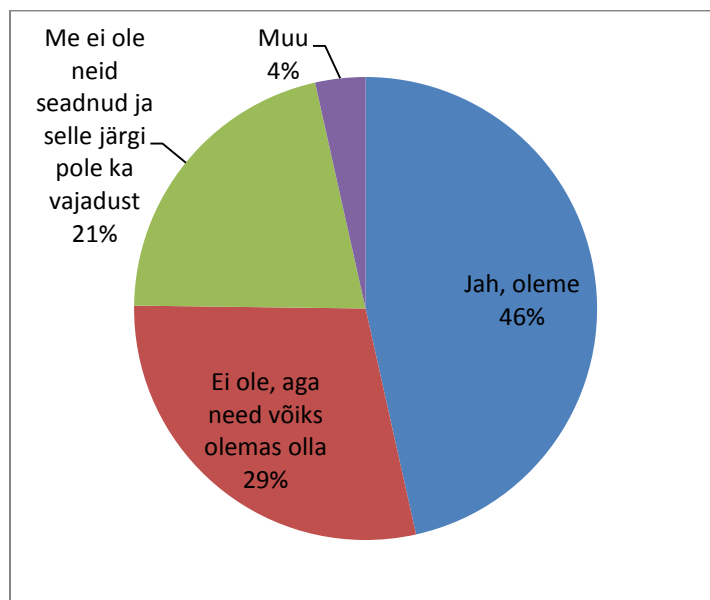
	Oleme enamasti saanud sisukat tagasisidet	Mõnikord on tagasiside puudulik	Enamasti me ei ole saanud sisukat tagasisidet
Juhendaja	29%	51%	21%
Tantsija	38%	50%	12%

Soolises löikes võime näha, et naised on vastanud mõnevõrra kriitilisemalt. Näiteks naiste nende osa, kes arvasid, et nad enamasti ei saa ülevaatuste järgselt sisukat tagasisidet on 15% (meeste seas on vastav osakaal 8%).

Rühmasisesed arengueesmärgid

Eraldi uurisime küsitluses osalejate käest, mil määral on seatud rühmasisesed arengueesmärgid ja kas selle järgi nähakse vajadust. Vastanutest suurem osa (46%) märkis, et nad on üldtantsupidude vahelisel perioodil rühmasisesed arengueesmärgid seadnud, et hoida või tõsta oma taset. 29% ütlesid, et nemad ei ole eraldi arengueesmärgid seni seadnud, küll aga arvasid nad, et need arengueesmärgid võiksid olemas olla. Väikseim, kuid siiski märkimisväärne, osa (21%) ütles, et nemad eraldi arengueesmärgid seadnud ei ole ja et selle järgi ei ole ka vajadust. (vt. joonis 14)

Joonis 14. Vastused küsimusele, kas te olete üldtantsupidude vahelisel perioodil seadnud rühmasisesed arengueesmärgid (n=1269)

Veidi suurem osa juhendajatest arvas, et rühmasisesed arengueesmärgid on neil olemas ja see on ka vajalik (s.o 55% vrld 45% tantsijatest). Samuti oli kõige nooremas vanusegrupis vähem neid, kes arvasid, et rühmasisesed arengueesmärgid neil pole, samuti puudub nende järele vajadus (13%, vs 24% vanusegrupis 30-49 ja 23% vanusegrupis 50+).

Piirkonnatunnuse lõikes paistab silma Lääne-Eesti, kus oli kõige vähem neid, kes vastasid, et neil on rühmasisesed arengueesmärgid olemas (34%) ja kõige rohkem neid, kes märkisid, et neil arengueesmäärke ei ole ning neid pole ka vaja (29%). (vt. tabel 9)

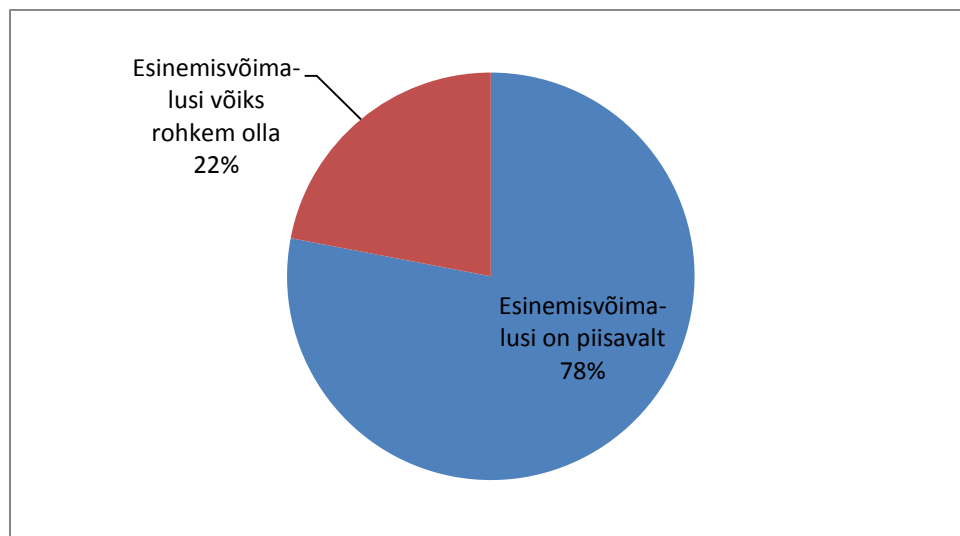
Tabel 9. Vastused küsimusele, kas te olete üldtantsupidude vahelisel perioodil seadnud rühmasisesed arengueesmäärke, piirkonnatunnuse lõikes (n=1246)

	Jah, arengueesmärgid on olemas	Ei ole arengueesmäärke aga oleks vaja	Meil ei ole arengueesmäärke ja neid ei ole vaja	Muu
Tallinn	51%	29%	18%	3%
Tartu	46%	29%	23%	1%
Põhja-Eesti	47%	28%	23%	3%
Lääne-Eesti	34%	34%	29%	3%
Kesk-Eesti	49%	30%	18%	4%
Kirde - Eesti	40%	42%	15%	4%
Lõuna-Eesti	50%	24%	21%	5%

Esinemisvõimaluste piisavus

Väga suur osa vastanutest (78%) arvas, et neil on piisavalt võimalusi esinemiseks üldtantsupidude vahelisel perioodil (vt. ka joonis 15).

Joonis 15. Vastused küsimusele, kas teie rühmal on piisavalt esinemisvõimalusi üldtantsupidude vahelisel perioodil (n=1269)

Erinevate gruppide lõikes on antud küsimuse osas nende vastajate osakaal võrdlemisi ühtlaselt kõrge, kes arvasid, et esinemisvõimalusi on piisavalt. Siiski paistavad teatud määral veidi silma vastajad **Põhja-Eestist**, kelle seas oli vähim neid, kes nõustusid väitega, et esinemisvõimalusi on piisavalt (70%). Ühtviisi oli Põhja-Eestist pärit vastajate seas ca 10 protsendipunkti võrra rohkem neid, kes märkisid, et esinemisvõimalusi võiks rohkem olla.

Vanusegrupe vaadates võib näha, et **noorimas vanusegrupis** (s.t kuni 29aastaste seas) oli võrreldes teiste vanusegruppidega rohkem neid, kes ütlesid, et esinemisvõimalusi on piisavalt (86% vrdl vanusegrupis 30-49 oli neid 77% ja 50+ seas 75%).

Ootused tantsupeole

Üldtantsupeo olemus

Keskmete võrdluses olid vastajad **kõige rohkem nõus** väidetega, et „Üldtantsupidu peab keskenduma eestlasi ja eestlust puudutavatele väärtustele“ (keskmine 6,21) ja et „Üldtantsupeol peaksid olema esindatud tantsijatena kõik põlvkonnad-lastest memmede-taatide rühmadeni“ (keskmine 6,21). Teistest väidetest rohkem nõustuti ka väidetega, et „Üldtantsupidu peab olema kergelt mõistetav ja nauditav meelelahutus ka tantsuvõõramale publikule“ (keskmine 6,15) ning „Üldtantsupidu peab edastama inimeste jaoks olulisi väärtusi“ (keskmine 6,12). (vt. lisaks tabel 10).

Tabel 10. Väited üldtantsupeo kohta, millega nõustuti teistest rohkem (rohelisega) ja millega vähem (punasega). Järjestatud keskmete alusel, vastuseid sai anda skaalal 1-7.

	Keskmine	St.hälve	Ei oska öelda vastuste osakaal
Üldtantsupidu peab keskenduma eestlasi ja eestlust puudutavatele väärtustele	6.21	1.21	2%
Üldtantsupeol peaksid olema esindatud tantsijatena kõik põlvkonnad-lastest memmede-taatide rühmadeni	6.21	1.34	2%
Üldtantsupidu peab olema kergelt mõistetav ja nauditav meelelahutus ka tantsuvõõramale publikule	6.15	1.17	2%
Üldtantsupidu peab edastama inimeste jaoks olulisi väärtusi	6.12	1.08	1%
Üldtantsupeoga seotud üritused (nt. tule toomine) peavad aset leidma ka mujal, kui vaid Tallinnas	6.11	1.30	5%
Üldtantsupidu peab kandma inimeste jaoks olulist ühiskondlikku sõnumit	5.98	1.29	2%
Üldtantsupeo tähtsust peaks mõistma ka Eestis elavad muudest rahvustest inimesed	5.98	1.19	1%
Üldtantsupidu peab olema kultuuriliselt hariv üritus	5.94	1.19	2%
Üldtantsupidu peab pakkuma ennekõike kvaliteetset etendust	5.74	1.23	1%
Üldtantsupeo sisu ja vorm peab olema avatud kunstilistele ja korralduslikele uuendustele	5.71	1.21	2%
Üldtantsupeo etenduse kvaliteedi tagab olulisel määral tantsijate ja rühmade konkurents ülevaatustel	5.45	1.55	4%
Üldtantsupeol võib kasutada kaasaegsele muusikale loodud poplugusid ja -tantse	5.23	1.59	2%

Üldtantsupeole pääsemisel peaks tantsijate tantsuoskuse kõrval arvestama rohkem seda, et tantsijad oleksid esindatud võimalikult paljudest Eesti piirkondadest	5.15	1.68	3%
Välis- Eesti tantsurühmad peavad pääsema üldtantsupeole samadel tingimustel kui Eestis tegutsevad tantsurühmad	5.01	1.75	5%
Üldtantsupeo etenduse üks olulisim märksõna on "professionaalsus"	4.95	1.47	2%
Üldtantsupeoga seotud sündmused on hetkel koondunud liiga palju Tallinna	4.65	1.87	9%
Üldtantsupeole pääsemise aluseks peab olema rühmade pingerida	4.61	1.82	7%
Üldtantsupidu peab olema pidu, mis on korraldatud ennekõike rahvatantsuga tegelevate inimeste jaoks	4.59	1.95	1%
Üldtantsupeole peaksid pääsema kõik tantsijad, kes on tanstupeo repertuaari selgeks saanud	4.41	1.93	3%
Üldtantsupeol peavad osalema vaid täiskasvanute rühmad, kuna noortele on eraldi tantsupidu	2.56	1.89	2%
Üldtantsupeol võib esitada ka teisi tantsustiile ja -žanreid peale eesti rahvatantsu (nt hiphop, linedance)	2.23	1.63	2%

Kui vaadata eeltoodud väiteid gruppide lõikes, siis nähtub, et väitega “Üldtantsupeol peaksid olema esindatud tantsijatena **kõik põlvkonnad**-lastest memmede-taatide rühmadeni” nõustusid **tantsijad** mõnevõrra rohkem kui juhendajad. Samuti nõustuvad **juhendajad** natuke rohkem väitega “Üldtantsupeole peaksid pääsema kõik tantsijad, kes on tantsupeo **repertuaari selgeks** saanud”. Sama väitega nõustuvad rohkem ka **vanemad vanusegrupid**.

Ka väitega “Üldtantsupidu peab olema kergelt mõistetav ja nauditav **meelelahutus ka tantsuvõõramale** publikule” nõustuvad **vanemad vanusegrupid rohkem**. Samuti nõustusid sellega naised mõnevõrra rohkem.

Vanuse lõikes esinesid olulised erinevused väite “Üldtantsupidu peab keskenduma **eestlasi ja eestlust** puudutavatele väärtustele” osas. Sellega nõustusid nimelt samuti **vanemad vanusegrupid** rohkem. Lisaks toetavad seda väidet mõnevõrra rohkem ka **naised**. Ka väidet “Üldtantsupeo sisu ja vorm peab olema avatud kunstilistele ja korralduslikele **uuendustele**” toetasid naised meestest rohkem.

Olulised erinevused tekkisid gruppide lõikes veel järgmiste väidete osas:

- „Üldtantsupidu peab edastama inimeste jaoks olulisi **väärtusi**“ –väitega nõustuvad **rohkem naised** kui mehed.
- „Üldtantsupeo tähtsust peaks mõistma ka Eestis elavad **muudest rahvustest inimesed**“ – **nõustuvad naised meestega võrreldes natuke rohkem**. Väidet toetavad rohkem ka **juhendajad** kui tantsijad ning **vanemad vanusegrupid**.
- „Üldtantsupeoga seotud üritused (nt. tule toomine) peavad aset leidma **ka mujal, kui vaid Tallinnas**“ – **naised** taas **nõustuvad rohkem** kui mehed, samuti nõustuvad väitega rohkem **vanemad vanusegrupid**.
- „Üldtantsupeol peavad osalema **vaid täiskasvanute rühmad**, kuna noortele on eraldi tantsupidu“ – antud väitega nõustutakse küll vähe, samas **nõustuvad sellega naised natuke rohkem** kui

mehed. Ka rolli lõikes esineb erinevus: **juhendajad** nõustuvad väitega mõnevõrra rohkem ning samuti **vanemad vanuserühmad**.

- „Üldtantsupeol võib esitada ka **teisi tantsustile ja -žanreid** peale eesti rahvatantsu (nt hiphop, linedance)“ – antud väidet toetatakse samuti vähe, samas on siin **mehed veidi toetavamad** kui naised ning huvitaval kombel toetab seda kõige vähem **noorim vanuserühm**.
- „**Välis- Eesti tantsurühmad** peavad pääsema üldtantsupeole samadel tingimustel kui Eestis tegutsevad tantsurühmad“ – selle väitega **nõustuvad selgelt rohkem naised**. Väitega nõustuvad rohkem **ka juhendajad** kui tantsijad.
- „Üldtantsupidu peab olema **kultuuriliselt hariv üritus**“ – jällegi **nõustuvad naised** rohkem kui mehed, samuti **juhendajad**. Väidet **toetab vähem noorim vanusegrupp**.
- Väitega „Üldtantsupeole pääsemisel peaks tantsijate tantsuoskuse kõrval arvestama rohkem seda, et tantsijad oleksid esindatud **võimalikult paljudest Eesti piirkondadest**“ nõustuvad rohkem **vanemad vanusegrupid**.

Analüüsi käigus koondati küsimustes 46 ja 47 toodud väited **faktoranalüüsi** abil omavahel sobivateks koondtunnusteks. Selle tulemusel kujunes **viis koondtunnust**:

- 1. Tunnus, mis rõhutab tantsupeo ühiskondlikku ja rahvuslikku väärtuspõhisust**, hõlmas järgmisi alatunnuseid:
 - a. Üldtantsupidu peab kandma inimeste jaoks olulist ühiskondlikku sõnumit
 - b. Üldtantsupidu peab keskenduma eestlasi ja eestlust puudutavatele väärtustele
 - c. Üldtantsupidu peab olema kergelt mõistetav ja nauditav meelelahutus ka tantsuvõõramale publikule
 - d. Üldtantsupidu peab edastama inimeste jaoks olulisi väärtusi
 - e. Üldtantsupeo tähtsust peaks mõistma ka Eestis elavad muudest rahvustest inimesed
 - f. Üldtantsupidu peab olema kultuuriliselt hariv üritus
- 2. Tunnus, mis rõhutab, tantsupeo kvaliteeti ja professionaalsust**, hõlmates järgmisi alatunnuseid:
 - a. Üldtantsupidu peab pakkuma ennekõike kvaliteetset etendust
 - b. Üldtantsupeo etenduse kvaliteedi tagab olulisel määral tantsijate ja rühmade konkurents ülevaatustel
 - c. Üldtantsupeo etenduse üks olulisim märksõna on "professionaalsus"
 - d. Üldtantsupeole pääsemise aluseks peab olema rühmade pingerida
- 3. Tunnus, mis rõhutab tantsupeo (piirkondlikku ja põlvkondlikku) avatust ja kaasatust**, hõlmates järgmisi alatunnuseid:
 - a. Üldtantsupeol peaksid olema esindatud tantsijatena kõik põlvkonnad-lastest memmedetaatide rühmadeni
 - b. Üldtantsupeole peaksid pääsema kõik tantsijad, kes on tantsupeo repertuaari selgeks saanud
 - c. Üldtantsupeoga seotud sündmused on hetkel koondunud liiga palju Tallinna
 - d. Üldtantsupeole pääsemisel peaks tantsijate tantsuoskuse kõrval arvestama rohkem seda, et tantsijad oleksid esindatud võimalikult paljudest Eesti piirkondadest
 - e. Üldtantsupeoga seotud üritused (nt. tule toomine) peavad aset leidma ka mujal, kui vaid Tallinnas

4. **Tunnus, mis rõhutab tantsupeo uuenduslikkust**, hõlmab järgmisi alatunnuseid:
 - a. Üldtantsupeo sisu ja vorm peab olema avatud kunstilistele ja korralduslikele uuendustele
 - b. Üldtantsupeol võib kasutada kaasaegsele muusikale loodud poplugusid ja –tantse
 - c. Üldtantsupeol võib esitada ka teisi tantsustiile ja -žanreid peale eesti rahvatantsu (nt *hiphop, linedance*)

5. **Tunnus, mis rõhutab tantsupidu kui valdavalt täiskasvanutele mõeldud üritus** hõlmas järgmist alatunnust: üldtantsupeol peavad osalema vaid täiskasvanute rühmad, kuna noortele on eraldi tantsupidu. Kuivõrd tegemist on vaid üht alatunnust koondavad tunnusega, siis eraldi seda enam ei analüüsitud.

Järgnevalt analüüsiti gruppidevahelisi erinevusi vastavalt koondtunnustele.

Esimest koondtunnust, mis tähtsustab **ühiskondlikku sõnumit ja tantsupeo väärtuspõhisust** toetavad rohkem naised, juhendajad, mõnevõrra eristub ka noorim vanusegrupp (kuni 29-aastased) – nende puhul oli toetus antud koondtunnuse osas madalam võrreldes vanemate vanusegruppidega. Viimased koondtunnuse lõikes ei eristu. Ka oli kõrgem toetus koondtunnusele nende osas, kes on osalenud üldtantsupeol, võrreldes nendega kes ei ole osalenud.

Piirkonna tunnuse lõikes antud koondtunnuse osas erinevusi ei ole.

Teise koondtunnuse osas, mis tähtsustab tantsupeo **kvaliteeti ja professionaalsust**, on **gruppidevahelisi erinevusi väga vähe**. Erinevused puuduvad siin näiteks rolli, soo, vanuse ja piirkonna lõikes. See tähendab, et peamiste taustatunnuste lõikes toetavad vastanud antud koondtunnust võrdlemisi ühtviisi, s.t sarnase mustri alusel. Erisus ilmnis nende osas, kes **on üldtantsupeol osalenud** – nemad pidasid koondtunnust olulisemaks võrreldes nendega, kes üldpeol osalenud ei ole. Ka toetavad professionaalsust ja kvaliteeti rohkem need, kes nõustuvad ka rohkem, et üldpeole pääsemiseks tuleb rühmadel läbida ülevaatus ning need, kes toetavad rühmade kategoriseerimist.

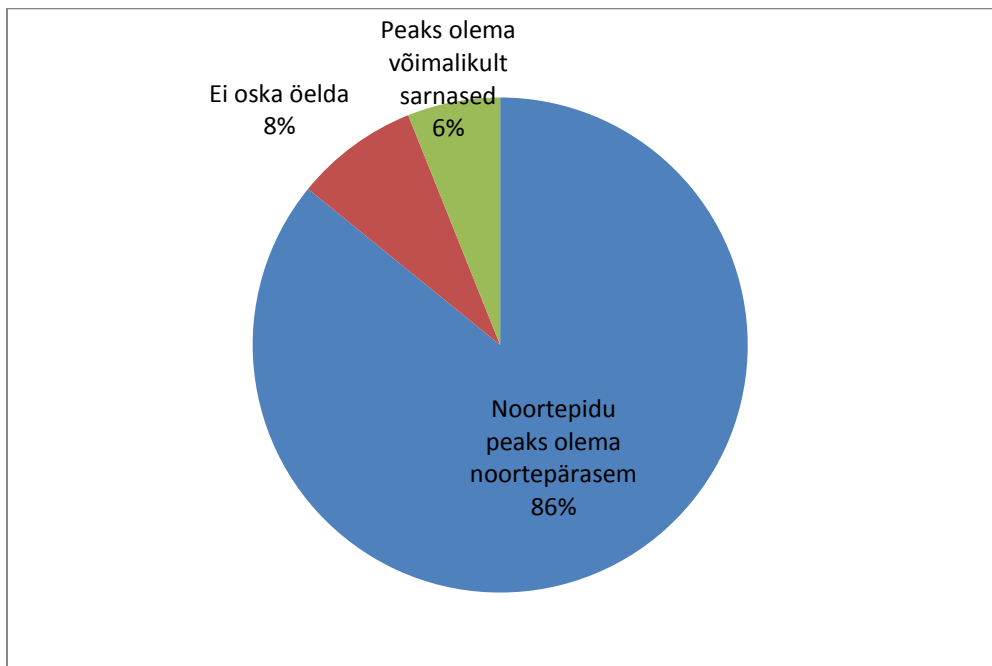
Kolmas koondtunnus hõlmas alatunnuseid, mis tähtsustas **piirkondlikku ja põlvkondlikku kaasatust**. Selle osas on näha, et see on **olulisem vanematele vanusegruppidele**. Rolli ja soo puhul olulisi erinevusi siin ei esine. Piirkondliku tunnuse lõikes võib näha, et antud koondtunnus on **vähem oluline Põhja-Eestist ja Tallinnast** pärit vastajate jaoks. Ülejäänud piirkondade vahel erinevusi välja ei tule. Ka toetavad kaasatust rohkem need vastanud, kes on tantsupeol osalenud, võrreldes nendega, kes tantsupeol osalenud ei ole. Piirkondlikku ja põlvkondlikku kaasatust tähtsustavad vähem seejuures need, kes peavad oluliseks ülevaatusi – kaasatust seega peavad olulisemaks need, kelle jaoks on ülevaatused demotiveerivad.

Neljas koondtunnus näitab toetust **uuenduslikkusele** ning seda **tähtsustavad rohkem juhendajad**. Soo- ja piirkonnatunnuse lõikes erinevusi ei ole. Samuti ei ole erisusi näha seoses sellega, kas inimene on üldpeol osalenud või mitte. Küll aga tuleb vanusegruppide keskmisi analüüsides esile, et **nooremale (kuni 29-aastaste) vanusegrupile on uuenduslikkus vähem oluline**.

Noorte tantsupidu versus üldtantsupidu

Uurisime küsitluses osalejatelt, kas ja mil määral peaks noorte tantsupidu eristuma üldtantsupeost. **Väga suur osa** vastanutest (85%) märkis, et nende arvates peaks **noorte tantsupidu** peaks olema üldpeoga võrreldes **noortepärasem**. Vaid 6% arvas, et üldtantsupidu ja noorte tantsupidu peaksid olema võimalikult sarnased. (vt. joonis 16)

Joonis 16. Vastused küsimusele, kas ja mil määral peaks noorte tantsupidu eristuma üldtantsupeost (n=1555).

Palusime viimastel ka täpsustada, mil moel võiks üldtantsupidu noortepärasem olla. Välja toodi, et muusika- ja tantsuvalik võiks seal olla **kaasaegsem, tempokam ja mängulisem**. Kasutada võiks näiteks **teistsuguseid tantsustiile, pop-lugusid ja –tantse**. Arvati ka, et uusloomingulised tantsud on sobivamad noortepeole. Lisaks kunstilisele küljele mainiti, et noortepeol võiks suurem rõhk olla aktiivsemal seltsielul ja sotsialiseerumisel. Pakuti ka, et noortepidude korraldajad võiksid olla nooremad inimesed ning repertuaaris võiks kasutada nooremate autorite autoritantse.

Uurisime ka, milliseid märksõnu oskavad vastanud tuua, mis **eristavad üldtantsupidu teistest Eestis toimuvatest tantsupidudest**. Ühe kesksema mõttena kerkis esile erinevate **põlvkondade, vanuserühmade ja rühmaliikide kaasatus üldpeole**. Lisaks toodi paljudel juhtudel esile, et üldpeoga seostub **eestlus ja Eesti – kesksus**. Märgitigi, et üldpidu iseloomustab selle kindel **asukoht (Tallinn ja Kalevi staadion)**, samuti **pikk ettevalmistusaeg, suur osalejate arv ja tihe konkurents**, aga ka **kõrge kunstiline tase ning kvaliteet**.

Üldtantsupeo tunnused

Allolevast tabelist (vt. tabel 11) nähtub, et **praktiliselt kõiki küsitluses pakutud üldpeo tunnuseid** peetakse vastajate nägemuses, kas **väga või pigem olulisteks**.⁵ Ebaoluliseks peeti vaid kahte pakutud tunnust – esiteks, et tantsupeol peaksid osaleksid vaid **segapaaridest** koosnevad rahvatantsurühmad (keskmine 2,30) ning teiseks, et peo üritused võiksid toimuda **linna erinevates paikades** (keskmine 1,32). Viimase tunnuse osas oli toetajate osa kohe väga väike (5%) ning päris palju neid (9%), kes antud väite osas ei osanud seisukohta võtta.

Vaadates veel teisi tunnuseid, siis **mõnevõrra vähem oluliseks** peeti samuti vaid kahte - et tantsupeol peaksid osalema ka **teistest riikidest mitte-eestlaste** tantsurühmad, kes on tantsud selgeks õppinud (keskmine 2,81), ning et peole saamil arvestataks lisaks pingereale ka tantsurühmade **regionaalset**

⁵ Vastuseid sai anda skaalal 1-4, kus 1="üldse mitte oluline" ja 4="väga oluline"

esindatust (2,92). Mõlema tunnuse juures pidas **suurem osa vastajatest** neid samas siiski keskmisest pigem **oluliseks** (vastanute osakaal, kes pidasid tunnust väga või pigem oluliseks vastavalt 70 ja 61%).

Tabel 11. Keskmiste alusel järjestatud väited küsimusele, kuivõrd oluline on teie arvates, et üldtantsupidu ja selle ettevalmistamise protsess põhineks alltoodud tunnustel (vastuseid sai anda skaalal 1-4)

	Keskmine	St.hälve	Väga või pigem oluline	Üldse mitte või pigem oluline	Ei oska öelda
Rongkäik	3.71	0.56	95%	4%	1%
Võimalikult suurel osal publikust on peost võimalik osa saada meedia vahendusel	3.70	0.51	95%	2%	2%
Läbi tantsude jutustatakse terviklik etendus/ lugu, mitte ei esitata üksiknumbritest tantse, mis omavahel ei seostu	3.68	0.57	94%	4%	2%
Tantsud lavastatakse läbi kujundliikumise (tantsijatest moodustatakse mustreid)	3.67	0.53	96%	3%	1%
Tule toomine tantsuväljakule	3.66	0.58	94%	5%	2%
Tantsijad kannavad autentseid eesti rahvarõivaid	3.63	0.58	96%	4%	0%
Tantsupeol on esindatud võimalikult paljud rühmaliigid	3.63	0.57	95%	4%	1%
Tantsupeo õppeprotsessi osaks on repertuaariseminarid	3.62	0.56	91%	3%	6%
Tantsupeol esinejad osalevad nädala kestvas harjutus- ja lavastusprotsessis	3.61	0.56	96%	3%	1%
Üldtantsupeo etendus toimub ühel peamisel tantsuareenil (nt Kalevi staadionil)	3.55	0.66	91%	7%	2%
Kasutatakse eesti rahvamuusikat ja rahvamuusikatootlust	3.55	0.57	96%	3%	1%
Tantsupeo etenduse lõpus toimub tänumarss	3.50	0.66	89%	8%	3%
Tantsud põhinevad eesti rahvatantsu põhisammustikul	3.48	0.59	95%	4%	1%
Tantsupeo lõpus toimub lavastajate, autorite jm korraldajate tänamine	3.48	0.69	91%	8%	1%
Tantsupeo ettevalmistusprotsessi osaks peavad olema rühmade ülevaatused	3.46	0.61	93%	5%	2%
Tantsupidu kannab laiemat ühiskondlikku ideed, sõnumit	3.46	0.62	92%	6%	2%
Tantsupeol kasutatakse elavat muusikat	3.20	0.79	80%	17%	3%
Üldtantsupeole saamil arvestatakse lisaks pingereale ka tantsurühmade regionaalset esindatust	2.92	0.81	70%	26%	4%

Tantsupeol osalevad ka teistest riikidest mitte-eestlaste tantsurühmad, kes on tantsud selgeks õppinud	2.81	0.90	61%	34%	5%
Tantsupeol osalevad valdavalt segapaaridest koosnevad rahvatantsurühmad	2.30	0.93	39%	59%	2%
Üldtantsupeo esinemised toimuvad linna erinevates paikades ja ühte suurt etendust ei toimu	1.32	0.65	5%	85%	9%

Ka eelkirjeldatud küsimuste 51 ja 52 puhul koondati neis toodud sarnase sisuga tunnused faktoranalüüsi abil koondtunnusteks. Selle põhjal joonistus välja 5 koondtunnust.

1. Pärimuslikkust toetavad, mis hõlmab järgmisi alatunnuseid:

- Tantsud põhinevad eesti rahvatantsu põhisammustikul
- Tantsijad kannavad autentseid rahvarõivaid
- Kasutatakse eesti rahvamuusikat ja rahvamuusikatöötlust

Pärimuslikkust rõhutavaid tunnuseid **toetavad** tantsijatest rohkem **juhendajad** ja meestest rohkem **naised**. Tantsupeo pärimuslikkust pidasid olulisemaks ka **vanemad vanusegrupid** ning need **vastanud, kes on rahvatantsuga kauem tegelenud**. Piirkonnatunnuse üldpeol osaluse põhjal olulisi erinevusi pärimuslikkuse osas ei teki.

2. Etenduse terviklikkust rõhutav koondtunnus

Antud koondtunnus hõlmab endas alatunnuseid, mis viitavad, et üldpidu peaks olema formaadilt ja ideestikult tervik (kujundliikumine, kannab ühiskondlikku ideed, läbi tantsude jutustatakse terviklik etendus mitte ei esitata üksiknumbreid).

Tantsupeo etenduse **terviklikust toetavad rohkem naised**, samuti need, **kes on üldpeol osalenud** – neile, kes üldtantsupeol osalenud ei ole, pidasid tantsupeo etenduse terviklikkust vähem oluliseks. Lisaks pidasid tantsupeo terviklikkust olulisemaks ka need vastajad, kes toetasid ülevaatusi ja kategoriseerimist. Rolli, vanuse ja piirkonna lõikes siin olulist erinevust ei ole.

3. Kaasatust toetav koondtunnus

Antud koondtunnus hõlmab endas erinevaid aspekte rühmaliigilisest, piirkondlikust ja põlvkondlikust kaasatust, nt sellest, et üldpeol peaks saama osaleda võimalikult paljud rühmaliigid, et osaleda peaksid saama ka teistest riikidest mitte-eestlaste tantsurühmad, et üldpeo esinemised peavad toimuvad linna erinevates paikades, et võimalikult palju inimesi peaks etendusest osa saama ka meedia vahendusel ning et kasutama peaks elavat muusikat.

Kaasatust peavad olulisemaks **tantsijad** ja **nooremaste vanusegruppi** kuuluvad vastanud, samuti need, kes on üldpeol osanud võrreldes nendega, kes ei ole osalenud. Samuti on kaasatus olulisem nende vastajate jaoks, kes on rahvatantsuga vähem tegelenud.

Soo ja piirkonnatunnuse lõikes olulisi erinevusi ei ole.

4. **Tantsupeoprotsessi koondtunnus**, hõlmates alatunnuseid, mis tähtsustavad ülevaatusi, repertuaariseminare, nädala kestvat harjutus- ja lavastusprotsessi.

Tantsupeoprotsessi tunnuseid toetavad rohkem naised, samuti **vanemad vanusegrupid** ning vastanud, kes pärinevad **Kirde-Eestist**. Samuti toetavad protsessi koondtunnust rohkem need vastanud, kes on **vähem rahvatantsuga tegelenud**. Tantsupeoprotsessi koondtunnust tähtsustavad rohkem ka need, kes peavad ülevaatusi vajalikuks ning samuti need, kes toetavad rühmade kategoriseerimist.

Rollitunnuse (juhendaja/tantsija) ja üldpeol osalemise kogemuse lõikes olulisi erinevusi samas ei ole.

5. **Rituaalsetele komponentidele keskenduv tunnus**, hõlmates järgnevaid alatunnuseid: rongkäik ja tule toomine tantsuväljakule

Rituaalseid komponente peavad tähtsamaks **juhendajad, naised** ja need, kes on **tantsupeol varem osalenud**. Rituaalseid tunnuseid peavad olulisemaks ka **vanemasse vanusegruppi** kuuluvad vastanud. Piirkonnatunnuse alusel vastustes olulisi erinevusi ei ole.

Erinevate lavastuslike lahenduste kasutamine

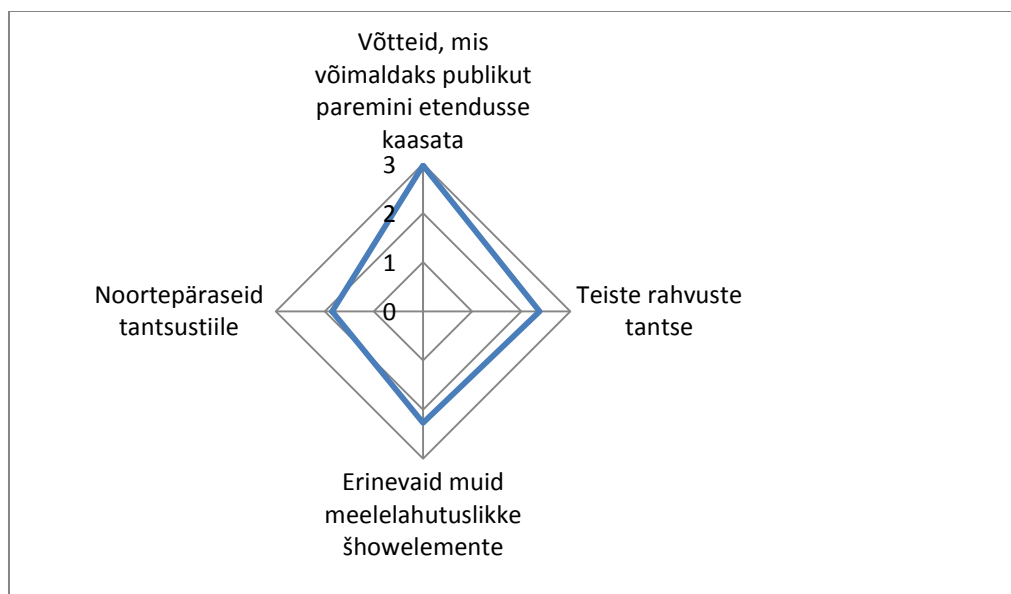
Küsitluses osalejad paistavad **üldtantsupeol kasutatavate lahenduste osas pigem konservatiivselt** meelestatud olevat. Näiteks **ei poolda suur enamus vastanutest (80%)**, et üldpeol esitataks **noortepäraseid tantsustiile**. Samuti jäädi pigem eitavale seisukohale **teiste rahvuste tantsude** ja muude meelelahutuslike **show-elementide** osas. Ainus ettepanek, mis kogus selgelt **suure poolehoidu** oli, et üldpeol võiks kasutada **võtteid, mis võimaldaks publikut paremini etendusse kaasata** (seda pooldas koguni 72% vastanutest) (vt tabel 12).

Tabel 12. Vastused küsimusele, mil määral võiks teie arvates üldtantsupeo lavastamisel kasutada alljärgnevaid lahendusi (n=1502).

	Kindlasti või pigem ei peaks kasutama	Kindlasti või pigem võiks kasutada	Ei oska öelda
Võtteid, mis võimaldaks publikut paremini etendusse kaasata	23%	72%	6%
Teiste rahvuste tants	56%	39%	5%
Erinevaid muid meelelahutuslikke showelemente	59%	36%	6%
Noortepäraseid tantsustiile	80%	17%	4%

Eeltoodud mustrit väljendab ka joonis 17, kus on toodud toetus erinevatele lavastuslikele võtetele keskmiste alusel.

Joonis 17. Vastanute toetus võimalikele üldpeo lavastamisel kasutatavatele lahendustele, keskmiste alusel

Silma paistab **meeste mõnevõrra soosivam** hinnang selle osas, mis puudutab **meelelahutuslike show-elementide** kasutamist üldtantsupeo lavastamisel – naised on nimelt meelelahutuslike show-elementide kasutamise osas konservatiivsemalt meelestatud. Suuremat meelelahutuslikkust toetavate osakaal on suurem ka nooremas (kuni 29-aastaste) ja keskmises (30-49-aastaste) vanusegrupis – vastavalt 43% ja 40%. Oluliselt eitavamal seisukohal on siin vanemad – 50+ vanusegrupis oli vaid 29% neid, kes arvasid, et meelelahutuslikke show-elemente võiks üldpeo lavastamisel rohkem kasutada.

Huvitaval kombel ei tule näiteks esile, et noored soosiksid vanematest rohkem noortepäraseid tantsustiilide kasutamist. **Teiste rahvuste tantsude** kasutamise osas on nooremas vanusegrupis (kuni 29-aastased) võrreldes teistega isegi rohkem neid, kes arvavad, et neid üldpeol kasutama ei peaks (66% vs 58% vanusegrupis 30-49 ja 53% vanusegrupis 50+). Võrreldes naistega on mehed siin natukene leebemad – nende seas oli veidi suurem osakaal neid (47%), kes arvas, et teiste rahvuste tantse võib kasutada. Naiste seas oli toetavate osakaal 40%.

Nähtub, et **noorima vanuserühma** toetus **noortepäraseid tantsustiilide** kasutamisele tantsupeol oli võrreldes teiste vanusegruppidega **madalam** – kui kuni 29-aastaste seas oli 84% neid, kes noortepäraseid tantsustiilide kasutamist ei toetanud, siis keskmises (30-49-aastased) ja vanemas vanusegrupis (50-aastased ja vanemad) oli mittetoetajate osakaal 77-78%.

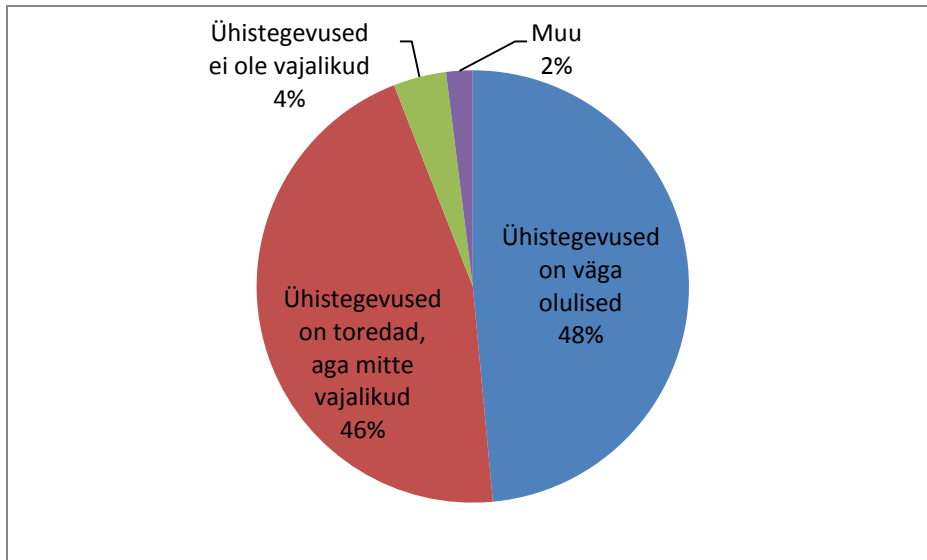
Mis puudutab **paremat publiku kaasamist**, siis see oli ainus, mille puhul oldi valdavalt pooldaval seisukohal. Rolli löikes olid mõnevõrra **soosivamalt meelestatud juhendajad** – neist 80% arvas, et publikut tuleks etendusse paremini kaasata (vs 75% tantsijatest). Vanusegruppe võrreldes paistis siin olulisena silma, et **noorim vanusegrupp (kuni 29-aastased) oli siin konservatiivsem** – neist 69% toetas paremat publiku kaasamist (sama näitaja vanusegruppides 30-49 ja 50+ puhul oli 79%).

Ühistegevused

Eraldi uurisime ka vastanute meelsust tantsupeo kõrvalürituste ja **ühistegevuste** osas (nt puude istutamine jms). Antud küsimuse osas **jagunesid vastanud arvamuse osas kahte suurde ossa**. Umbes pool vastanutest (48%) arvas, et ühistegevuste ellu viimine on väga oluline, et tantsupeo sõnumit laiemalt

publiku seas levitada. Umbes sama palju (46%) oli samas ka neid, kes märkisid, et ühistegevused on toredad, kuid mitte ilmingimata vajalikud. Ainult 4% oli neid, kelle arvates tantsupeo etenduste välised ühistegevused ei ole üldse vajalikud, kuna juhivad tähelepanu etenduselt hoopis kõrvale. (vt. joonis 18)

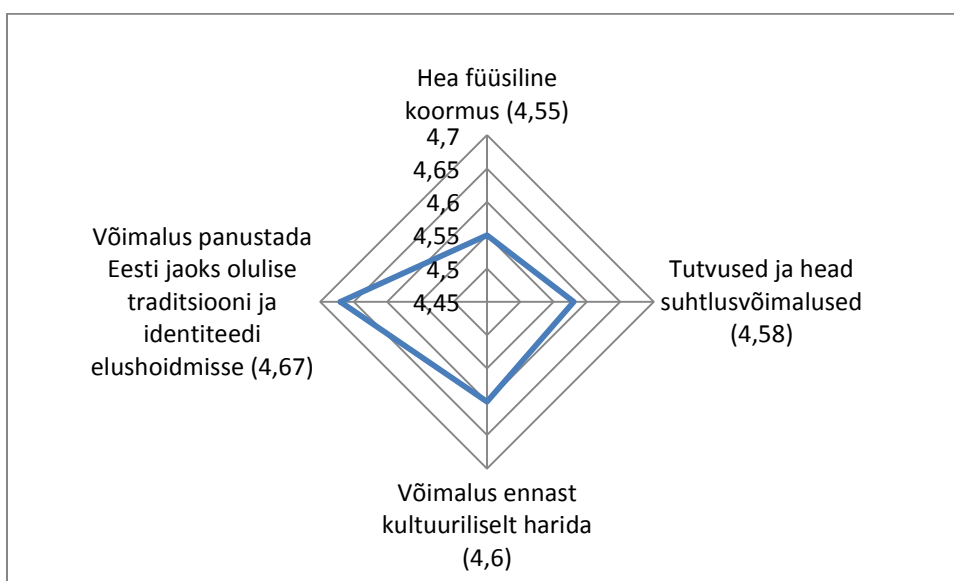
Joonis 18. Vastuste osakaal küsimusele, kui võrd oluline on teie arvates tantsupeo sündmuste raames viia ellu ühistegevusi laiema publiku kaasamiseks (n=1502)

Rahvatantsuliikumise arendamine ja rahvatantsuga tegelemise väärtus

Küsisime uuringus osalejate käest, mida rahvatantsuga tegelemise juures kõige rohkem väärtustatakse. Joonisest 19 nähtub, et kõiki toodud etteantud aspekte väärtustati kõrgelt – kõikide vastusevariantide puhul oli hinnang maksimumi-lähedane. Teistest rohkem väärtustati seejuures võimalust panustada Eesti jaoks olulise traditsiooni ja identiteedi elushoidmisse.

Joonis 19. Vastajate hinnangud küsimusele, millised on olulisemad väärtused, mis rahvatantsuga tegelemine teie arvates annab, keskmiste alusel⁶

⁶ Vastuseid sai anda skaalal 1-5, kus 1= „ei nõustu üldse“ ja 5= „nõustun täielikult“

Olulise erinevusena paistab, et **vanem vanusegrupp** (50-aastased ja vanemad) nõustub kõige rohkem, et rahvatantsuga tegelemine annab **hea füüsilise koormuse**. **Samuti nõustuvad sellega sootunnuse** lõikes meestest veidi **rohkem naised**. Lisaks eeltoodule nõustuvad naised rohkem ka sellega, et rahvatantsuga tegelemine võimaldab end **kultuuriliselt harida** ja et see on ka võimalus panustada Eesti jaoks olulise traditsiooni ja **identiteedi elushoidmisse**.

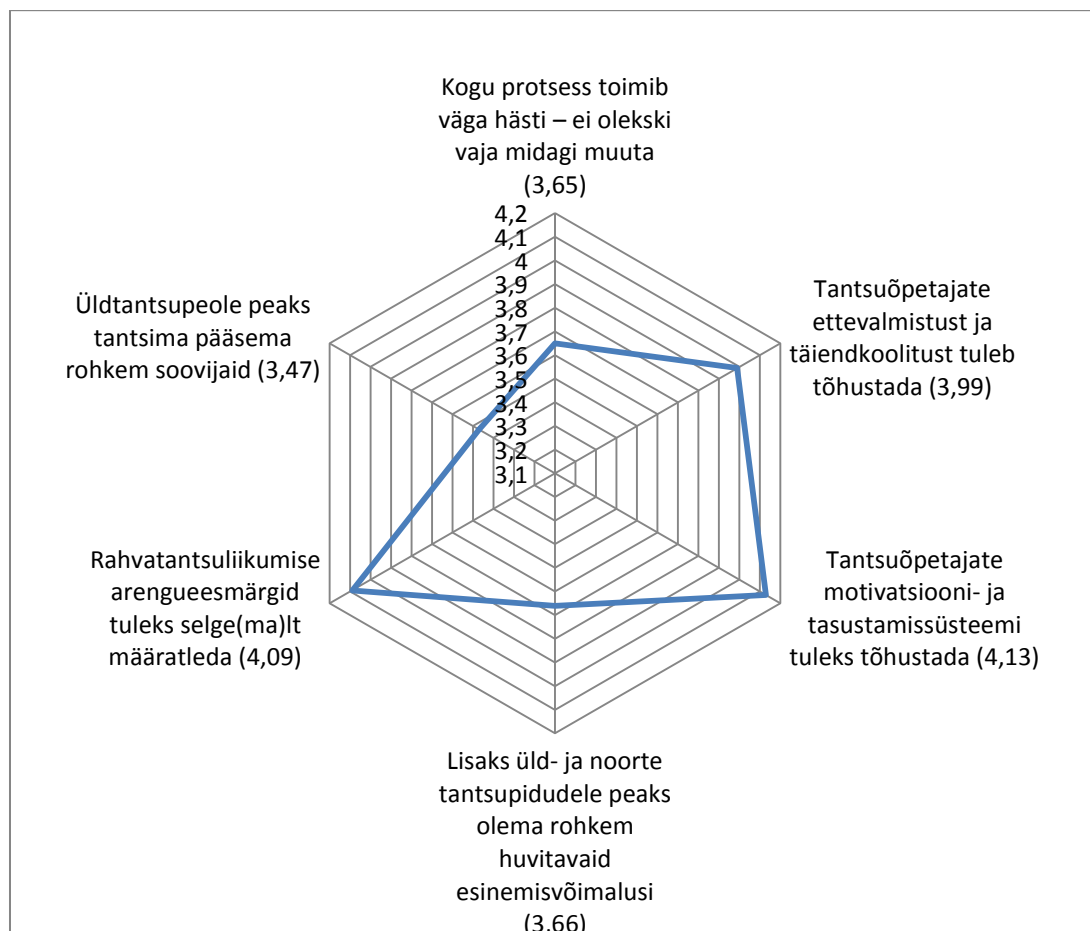
Noorem (kuni 29-aastased) ja keskmine vanusegrupp (30-49-aastased) nõustub vanematest mõnevõrra rohkem, et rahvatants pakub **tutvusi ja häid suhtlusvõimalusi**.

Uuringus osalejate vastustest võib välja lugeda vajadust rahvatantsu valdkonda edasi arendada.

Näiteks **nõustuti teiste väidetega võrreldes vähem väitega**, et rahvatantsuliikumise **protsess toimib väga hästi** ja et selles ei olekski vaja midagi muuta (nii arvas vaid 48% vastanutest, vt. (vt joonis 20 ja tabel 15 lisas).

Kõige olulisema arendusvajadusena paistab silma **tantsuõpetajate motivatsiooni- ja tasustamissüsteemi tõhustamine** (78% vastanutest) ning **huvitavate lisaesinemisvõimaluste tekitamine/loomine** lisaks üld- ja noorte tantsupidudele (68% vastanutest). Suur osa vastanutest arvas ka, et rahvatantsuliikumised tuleks selgemalt määratleda (57% vastanutest) – samas oli siin üsna suur osa neid vastajaid, kes antud vastusevaliku osas ei osanud seisukohta võtta (19%). Suurem osa vastajatest oli pigem või täiesti nõus ka sellega, et tõhustada tuleks tantsuõpetajate ettevalmistust/täiendkoolitust (62%).

Joonis 20. Vastused küsimusele, millele tuleks teie arvates keskenduda, et rahvatantsuliikumist tervikuna arendada ja hoogustada (n=1490).

Uurisime osalejate käest ka seda, kas nad tegeleksid rahvatantsuga ka juhul, kui üld- ja noorte tantsupidu üldse olemas ei oleks. Valdav enamus (ligi 87% vastanutest) olid seisukohal, et nad tegeleksid ka juhul, kui tantsupidusid ei oleks. Neid, keda motiveerib rahvatantsuga tegelema peamiselt vaid üld- ja noortepeol osalemise võimalus, oli väga vähe (3%). 10% oli antud küsimuse juures lisaks neid, kes vastust ei osanud anda.

Põhijäreldused:

- Rahvatantsijate kogukond on üsna homogeensete väärtustega. Analüüsi käigus tehti klasteranalüüs, et grupeerida vastajad oma väärtuste ja hoiakute lõikes. Klasteranalüüs aga sisukaid tulemusi ei andnud, samuti olid gruppidevahelised erinevused keskmiste lõikes võrdlemisi väikesed. See näitab, et **väärtusorientatsioonilt on rahvatantsuga tegelejad võrdlemisi sarnased**.
- Küsitluses tuleb välja tänase rahvatantsuliikumise ja **tantsupeoprotsessi võrdlemisi hea seis**. Vastused viitavad, et protsessi praeguse korraldusega on rahvatantsuga tegelejad pigem positiivselt meelestatud. Näiteks:
 - o Tantsijate rahulolu on juhendajate tegevusega kõrge (87%);
 - o Juhendajad on täiendkoolitussüsteemiga rahul (75%);
 - o Üldtantsupeol osalenud juhendajate/tantsijate osakaal on suur ja neist valdav osa on tantsupeol osalenud vähemalt üks kord (83%);
 - o Keskmine rahulolu erinevate üldpeo kunstiliste ja korralduslike lahenduste lõikes on kõrge
 - o Jne.
- Eelnev ei tähenda, et rahvatantsuliikumises ja tantsupeoprotsessi korralduses arendusvõimalusi ei nähta. Olulisemana märgitakse vajadus tegeleda **tantsuõpetajate motivatsiooni- ja tasustamissüsteemi tõhustamisega**. Vastajad olid võrreldes muude aspektidega kriitilisemad ka **ülevaatuste järgselt antava tagasisidega**.
- Ühe põhijäreldusena joonistub välja, et uuringus osalejad peavad väga oluliseks tantsupeoprotsessi **väärtuspõhisust**, seda et see toimiks rahvusliku ja piirkondliku identiteedi kinnistajana. Samas leidis vastajate seas toetust ka mõte, et üldtantsupeo tähtsust peaks mõistma ka Eestis elavad **muudest rahvustest inimesed**.
- Oluliseks peetakse tantsupeoprotsessi **põlvkondlikku kaasatust** (ja ka piirkondlikku). Tuginedes vabadele vastustele, oli see üks enim rõhutatud üldtantsupeo tunnuseid.
- Eelnevaga seoses nähtub, et toetatakse kahte veidi vastakat eesmärki. Ühest küljest soovitakse, et üldtantsupidu oleks **kvaliteedile ja professionaalsusele orienteeritud** (nt leitakse, et ülevaatused on pigem vajalikud ja et üldtantsupidu peab olema kultuuriliselt hariv üritus). Teisest küljest eeldatakse, et protsessiga hõlmatakse võimalikult palju erinevaid vanusegrupe ja piirkondi, mis teeb mõnevõrra raskemaks omakorda tantsupeo kvaliteedi saavutamise. Lisaks peeti oluliseks ka seda, et üldtantsupidu oleks kergelt mõistetav ja nauditav meelelahutus siiski ka tantsuõõramale publikule.
- Erinevate uuenduste osas on rahvatantsijad pigem ettevaatlikud. Näiteks leiti, et teiste rahvuste tantse, erinevaid meelelahutuslikke show-elemente ja noortepäraseid tantsustiile ei peaks üldpeo lavastuslike võtetena kasutama. Ainsana leidis tugevat toetust variant, et kasutada võiks võtteid, mis võimaldaks publikut paremini etendusse kaasata.

LISAD

Tabel 13. Vastused küsimusele, kuidas teile meeldisid viimase üldtantsupeo, kus te osalesite, kunstilised lahendused (toodud vastuste keskmised ja osakaalud)⁷

	Keskmine	St.hälve	Üldse või eriti ei meeldinud	Pigem meeldis või meeldis väga	Ei oska öelda
Tantsupeo toimumiskoht (Kalevi staadion)	3.75	0.45	1%	97%	2%
Tantsupeo repertuaar	3.43	0.62	6%	92%	2%
Tantsupeo teema, sõnum	3.65	0.53	2%	94%	3%
Muusikaline valik	3.65	0.53	3%	95%	3%
Tantsupeo visuaalne kujundus (logo, rosett, peomärk jms)	3.45	0.57	4%	88%	8%
Tantsupeo tulerituaal	3.44	0.62	6%	83%	12%
Autorite, lavastajate jm korraldajate tänamine	3.27	0.70	11%	80%	9%
Tantsupeo lõpus olev lõpumarss	3.45	0.65	7%	87%	6%
Rongkäik	3.63	0.56	3%	94%	3%

Tabel 14. Vastused küsimusele, kui rahule te jäite viimasel üldtantsupeol, kus te osalesite, alltoodud korralduslike üksikasjadega (toodud vastuste keskmised ja osakaalud)⁸

	Keskmine	St.hälve	Ei jäänud üldse või pigem rahule	Jäi väga või pigem rahule	Ei oska öelda
Juhendamine proovides	3.41	0.59	4%	94%	2%
Tantsijate majutus	3.47	0.58	2%	65%	33%
Tantsijate toitlustus	3.26	0.69	10%	86%	3%
Tantsijate transport	3.22	0.72	9%	62%	29%
Tantsijate turvalisus	3.55	0.54	2%	87%	11%
Informatsiooni kättesaadavus	3.36	0.55	3%	92%	4%
Meditiiniline abi	3.55	0.56	2%	64%	34%

⁷ Keskmiste arvutamisel võetud aluseks skaala vahemikus 1-4, kus 1="üldse ei meeldinud" ja 4="meeldis väga"

⁸ *Ibid.*

Tabel 15. Vastused küsimustele, millele tuleks teie arvates keskenduda, et rahvatantsuliikumist tervikuna arendada ja hoogustada (toodud vastuste keskmised ja osakaalud)⁹

	Keskmine	St.hälve	Pigem ei nõustu/ ei nõustu üldse	Nii ja naa	Pigem nõustun/ nõustun täiesti	Ei oska öelda
Tantsuõpetajate motivatsiooni- ja tasustamissüsteemi tuleks tõhustada	4.13	1.14	3%	8%	78%	11%
Rahvatantsuliikumise arengueesmärgid tuleks selge(ma)lt määratleda	4.09	1.29	6%	18%	57%	19%
Tantsuõpetajate ettevalmistust ja täiendkoolitust tuleb tõhustada	3.99	1.18	5%	19%	62%	14%
Lisaks üld- ja noorte tantsupidudele peaks olema rohkem huvitavaid esinemisvõimalusi	3.66	1.00	7%	19%	68%	6%
Kogu protsess toimib väga hästi – ei olekski vaja midagi muuta	3.65	1.22	12%	28%	48%	12%
Üldtantsupeole peaks tantsima pääsema rohkem soovijaid	3.47	1.26	14%	21%	57%	8%

⁹ Keskmiste arvutamisel võetud aluseks skaala vahemikus 1-5, kus 1=" ei nõustu üldse" ja 5="nõustun täielikult"